

ORTAÖĞRETİM

Güzel Sanatlar Lisesi

ÇALGI EĞİTİMİ

ÇELLO

DERS KİTABI

9

Yazar

Onur AYSU

DEVLET KİTAPLARI

İKİNCİ BASKI

....., 2019

Her hakkı saklıdır ve Milli Eğitim Bakanlığına aittir. Kitabın metni ve şekilleri kısmen de olsa hiçbir surette alınıp yayımlanamaz

HAZIRLAYANLAR

Editör

Doç. Dr. Şebnem ORHAN

Dil Uzmanı

Anıl DEVGE

Program Geliştirme Uzmanı

Ali KAYA

Ölçme Ve Değerlendirme Uzmanı

Aydemir KELEŞ

Rehberlik ve Gelişim Uzmanı

Özlem TEKİN

Görsel Tasarım Uzmanı

Ayça ŞAHİN

Grafik Tasarım Uzmanı

Cem ŞAHİN

Nota Yazımı

Ali Ayhan TÜLEK - Esin AZAZİ

ISBN 978-975-11-4368-6

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlâhî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerîhamdan İlâhî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'sım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif Ersoy

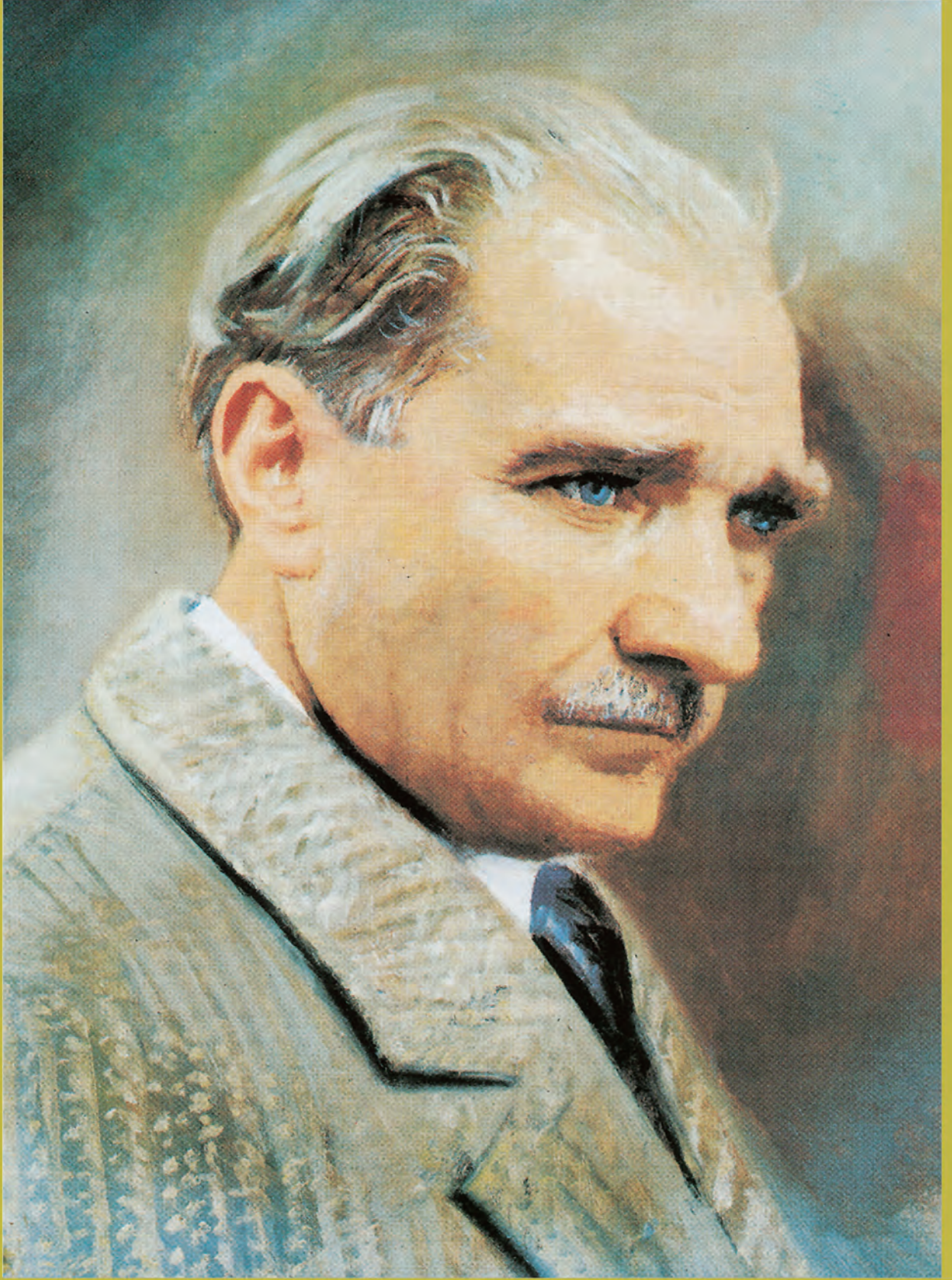
GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsaid bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

İSTİKLÂL MARŞI (*)

Söz: Mehmet Akif ERSOY
Müzik: Osman Zeki ÜNGÖR

Moderato

(1) Kork ma sön mez bu şa fak lar da yü zen al san
(2) Çat ma kur ban o la yım çeh re ni ey naz lı hi

cak Sön me den yur du mun üs tün de tü ten en son o cak O
lâl Kah ra man ır kı ma bir gül ne bu şid det bu ce lâl Sa

be nim mil le ti min yıl dı zı dır par la ya cak O be
na ol maz dö kü len kan la rı mız son ra he lâl Hak kı

nim dir o be nim mil le ti min dir an cak
dır Hak k'a ta pan mil le ti min is tik lâl

(*) İstiklâl Marşı'nın birinci sözlerini söylerken virgül (,) , ikinci sözlerini söylerken ise yıldız (*) işaretlerinin bulunduğu yerlerde nefes alınız.

İÇİNDEKİLER

KİTABIN TANITIMI

10

1. ÜNİTE-ÇELLONUN TEMELLERİ

1. Çellonun (Viyolonsel) Tarihsel Süreci **14**

Çellonun Tarihsel Süreçteki Değişim ve Gelişimi	14
Çellonun Tarihsel Süreçte Üstlendiği Rol	15
Çellonun Türk Müziğine Girişi ve Türk Müziğindeki Tarihsel Gelişimi	16

2. Çello ve Yayın Özellikleri **17**

Çellonun Yapısal Özellikleri	17
Yayın Yapısal Özellikleri	17
Kendimizi Değerlendirelim	19

2. ÜNİTE-ÇELLO ÇALMADA TEMEL UNSURLAR

1. Çello Çalmada Temel Duruşlar / Hazır Bulunuşluk **22**

Çello ve Yayın Doğru Teknikle Tutuş	22
-------------------------------------	----

2. Çelloda Ses Üretimi **24**

Yayı Tel Üzerinde Düzgün Çekip İtme	24
Yaya Teller Üzerinde Eşit Baskı Uygulama	25
Çelloda Yayın Bölümleri ve Nitelikli Ses Üretme	26

3. Çelloda Yay Şekilleri **27**

Yayın Bütününü Kullanma	27
Yayın Bölümlerini Kullanma	28
Kendimizi Değerlendirelim	33

3. ÜNİTE-I. POZİSYON VE ÖRNEK UYGULAMALAR

1. Çelloda I. Pozisyon **36**

Çelloda I. Pozisyonda Tüm Tellerde Parmakları Doğru Seslere Basma	37
---	----

2. Do Majör Dizisi **48**

I. Pozisyonda Do Majör Dizisini Farklı Yaylarda Seslendirme Çalışmaları	49
I. Pozisyonda Do Majör Tonunda Etüt ve Eserler	52

3. Çargâh Makamı **53**

Geleneksel Türk Müziğinde Makam ve Ses Sistemi	53
Geleneksel Türk Müziğinde Ses Sistemi	54
I. Pozisyonda Çargâh Dizisi	55
I. Pozisyonda Çargâh Dizisini Çalma	57
I. Pozisyonda Çargâh Dizisinde Etüt ve Eserler	58
Kendimizi Değerlendirelim	61

4. ÜNİTE-YAY TEKNİKLERİ 1

1. Detaşe (Ayrı) Çalma Tekniği	64
2. Legato (Bağlı) Çalma Tekniği	73
Kendimizi Değerlendirelim	82

5. ÜNİTE-DİZİ MAKAMLAR VE İLGİLİ DAĞARCIK 1

1. Sol Majör Dizisi	86
Sol Majör Dizisini Farklı Yaylarda Seslendirme Çalışmaları	87
Sol Majör Tonunda Eser ve Etütler	88
Açık Pozisyon	92
2. Buselik Makamı	95
Buselik Makamı Dizisi	96
Yarımcı Pozisyon	97
Buselik Makamında Etüt ve Eserler	98
3. Mi Minör Dizisi	104
Mi Minör Dizisini Farklı Yaylarda Seslendirme Çalışmaları	105
Mi Minör Tonunda Etüt ve Eserler	107
4. La Minör Dizisi	109
La Minör Dizisini Farklı Yay Şekilleri ile Seslendirme Çalışmaları	110
La Minör Tonunda Etüt ve Eserler	111
5. Kürdi Makamı	115
Kürdi Makamı Dizisi	116
Kürdi Makamında Etüt ve Eserler	117
6. Fa Majör Dizisi	124
Fa Majör Dizisini Farklı Yaylarda Seslendirme Çalışmaları	124
Fa Majör Etüt ve Eserler	126
7. Re Minör Dizisi	129
Re Minör Dizisini Farklı Yaylarda Seslendirme Çalışmaları	130
Re Minör Tonunda Etüt ve Eserler	133
Kendimizi Değerlendirelim	135
EKLER	139
TERİMLER SÖZLÜĞÜ	144
KAYNAKLAR	146

KİTABIN TANITIMI

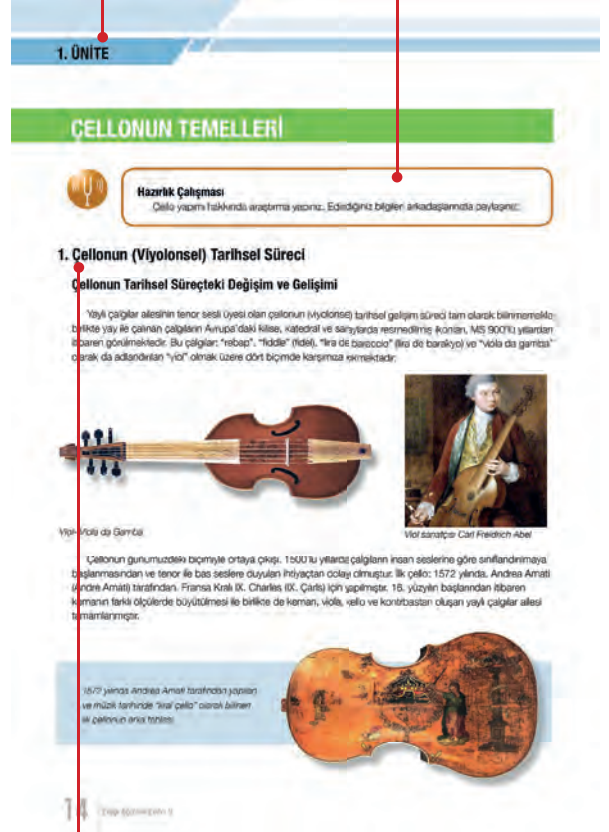
Karekod okuyucu ile taratarak resim, video, animasyon, soru ve çözümleri vb. ilave kaynaklara ulaşabileceğiniz barkod. Detaylı bilgi için <http://kitap.eba.gov.tr/karekod>

Ünitelere ait bölüm başlıklarını gösterir.

Ünite numaralarını gösterir.

Hazırlık çalışmalarını gösterir.

Ünitelere ait bölüm başlıklarını gösterir.

KİTABIN TANITIMI

Bilgi notu alanını gösterir.

Ünite adını gösterir.

CELLONUN TEMELLERİ

Çellonun boyutları 1500 ve 1600'lü yıllarda sürekli değişmekte birlikte çoğunlukla 79-80 cm ebadındaki modeller tercih edilmektedir. Antonio Stradivari'nin (Antonio Stradivari), 1710 yılında 75-76 cm'lik ortalama bir ölçü getirmesiyle de çellonun bugünkü boyutlarına ulaşılmıştır. Çalgı çalma tekniklerinde oluşan yenilikler ve yükselen müzikal beklentiler nedeniyle 1700'lü yıllarda yaygın çalgılar arasında taze değişiklikler yapılmıştır. Çelloda da çalgının boyun ve gövde kısmı uzatılmış, köprü daha yüksekliği daha ince ve gergin teller kullanılarak eskisine nazaran uyumlu ve açık bir ses rengare sahip çello ortaya çıkarılmıştır.

18. yüzyılda ilk bir belediye ve çello virtüözü olan Andriean François Servais'e (Andreyan François Söveyl) çelloda gösterdiği üstün başarıdan dolayı 1701 yapımı Antonio Stradivari bir çello hediye edilmiştir. Ancak sanatçı bu çellonun büyüklüğünün çalma esnasında oluşturduğu zorlukları dolayı ayarlanabilir destek cubuğuna ihtiyacı olmuştur ve "pik" adı verilen cubuğu ilk kez kullanan kişi olmuştur. Böylece çellonun fiziki gelişimi tamamlanmıştır.

Bilgi Notu

Çello, 18. yüzyıta kadar "bass violin" (bas viyolin) olarak adlandırılmış; günümüz müzik dilinde kullanılan "violoncello" (viyolonçello) ismi, 19. yüzyılın sonlarında kullanılmaya başlanmıştır. İtalyanca, Almanca ve İngilizcede violoncello, Fransızca'da violoncello (viyolonçello), İspanyolca'da violoncello (viyolonçello) olarak isimlendirilen çalgının adı, Bas dillerinde "cello" -salmı-sıyla kullanılmaktadır. Türkçedeki kullanımı olan "çello" tanımı ise dilimize Fransızca öyklenmiştir.

Çellonun Tarihsel Süreçte Üstlendiği Rol

Çello, çok çeşitli rolleri olan bir çalgıdır. Çalgı grupları ve orkestra içerisinde kontrbas ile birlikte bas partilerini seslendirir. Eselerdeki temaları, eşlikler ve çello için özel olarak yazılmış olan solo bölümler çalarak eserlere canlılık kazandırır. Aynı zamanda, insan ses gruplarına yakınlığı sebebiyle solo ve oda müzığında da önemli bir yer tutar.

17. yüzyılın başlarında kemane, kuz gibi solo çalgılar için yazılmış sonatları tanımlıyaçısı unvanı olan "Nicola Porcellini" (Nicola Porcellini) (sürekli besteci) görevini üstlenen çello için ilk solo eser, 1650 yılında, Diego Antonio (Diego Antonio) tarafından yazılmıştır. Çello için bestelenen ilk konçerolar, Antonio Vivaldi (Antonio Vivaldi) tarafından bestelenmiş olan 27 çello konçerolarıdır. J.S. Bach'ın (Bach) solo suitleri ile Viyana Klavirleri sanatçısı olan J. Haydn'ın (Haydn) çello konçeroları ise bu yüzyılın beğeni ile karşılanan eserlerindendir.

1. Etkinlik

Çello için yazılan iki eserleri hayalini dinleyiniz.

Vivaldi ve J.S. Bach'ın viyolonçello için yazdığı konçeroları ve suitleri dinleyiniz.

Luigi Roccheri

Çalgı Etkinliği 15

Sayfa numarasını gösterir.

Resim alt yazısını gösterir.

Etkinlik alanını gösterir..

Ünitelere ait alt konu başlıklarını gösterir.

KİTABIN TANITIMI

Okuma parçası alanını gösterir.

2. ÜNİTE

Okuma Parçası

Gelinçik Tartısı

Bu sözleri ilk kez özel olarak Armoni eğitimi aldığım Hasan Adgüzelzade öğretmenimden duymuştum. Armoni çalışmalarına başladığım ilk derslerimde o kadar yerleşmiş olurdum ki Hasan Bey bu yarışları kırmızı kalemle yuvarlak içine alarak "Gelinçik tartısı pek güzeldir" diye takelirdi.

Bu tanılamayı müzik eğitimciliğine ilk adım attığım gündün beri kullanmayı seviyorum. Gerek Üniversitede gerekse AGSL Müzik bölümlerinde verdiğim teori derslerinde ve keman eğitimciliğim sırasında öğrencilerime bir öğreti olmuştur hep gelinçik tartısı...

Örneğin: keman öğrenilmesine çıktıkları etüt ve eserlerin zor pasajlarını kırmızı kalemle yuvarlak içine almalarını kısaca gelinçik tartısı çıkarmalarını bu yerleri daha bilimli çalışmalar gerektiğini söylerim. Çalışırken bu tartıları kuruyacağını anlatırım.

Armoni çalışmalarında ise öğrencilerin yapıtları yarışları kırmızı kalemle işaretlemek suretiyle özellikle de sınav kağıtları üzerinde gelinçik tartısı açılması hoşuma gider. Çünkü önemli olan bu tartıları açmasıdır ve bu çalışmanın öğretilerindedir.

Gelinçik tartısı olan öğrenciler hiçbir şey yapmayan, çalışmayan öğrencilerden daha değerli benim gözümde ve bu tartıları her yerde dâima güzel çalışmaların alt yapılarını hazırlayacaktır.

Gerek armoni gerekse çalgı çalışmalarında gelinçik tartısı açılmasına izin vermemek lazımdır. Çünkü zaman geçtikçe bu tartıları kuruyorsunuz.

Doğadaki değil ama çalışmalarınızdaki gelinçik tartılarını kurmanız dileğiyle.

Uğur Türkmen'in "Muzik Eğitimi ve Müzikte İlerleme için Gelinçik Tartısı" adlı kitabından alınmıştır.

Uyarı

1 ve 2. ebrikimleri, yayın ağırlık ortasından başlayarak çalınız. 1. akortların ikinci okuyuşunda görülen duraksama işaretlerinde, yayınızı dirsek, kol, bilek, tutuş bakımından kontrol ediniz. İkinci akortlarda yayınızı, ağırlık ortasından başlayarak ortasına kadar kullanınız.

26 | Çalgı Öğretimi (Yayın 0)

Uyarı alanını gösterir..

1. ÜNİTE

Kendimizi Değerlendirelim

1. Çellonun tarihsel süreçteki değişim ve gelişimini kısaca açıklayınız.

2. Çellonun Türk müziğine girişini ve Türk müziğindeki tarihsel gelişimini kısaca anlatınız.

3. Aşağıda verilen terimleri yay görseli üzerinde gösteriniz.

Salyıngıç
Burgular
Tuşa
Gövde
Teller
F delikleri
Kuyruk
PK

4. Yayla ilgili terimleri yay görseli üzerinde gösteriniz.

Çubuk Kıl Vidası Önce Uç Sarmal

5. Kişinin fiziksel yapısına uygun yay ve çello seçmesinin önemini açıklayınız.

20 | Çalgı Öğretimi (Yayın 0)

Ünite sonunda yer alan değerlendirme sorularını gösterir.

1 ÜNİTE

ÇELLONUN TEMELLERİ

ÇELLONUN TEMELLERİ

Hazırlık Çalışması

Çello yapımı hakkında araştırma yapınız. Edindiğiniz bilgileri arkadaşlarınızla paylaşınız.

1. Çellonun (Viyolonsel) Tarihsel Süreci

Çellonun Tarihsel Süreçteki Değişim ve Gelişimi

Yaylı çalgılar ailesinin tenor sesli üyesi olan çellonun (viyolonsel) tarihsel gelişim süreci tam olarak bilinmemekle birlikte yay ile çalınan çalgıların Avrupa'daki kilise, katedral ve saraylarda resmedilmiş ikonları, MS 900'lü yıllardan itibaren görülmektedir. Bu çalgılar; "rebap", "fiddle" (fidel), "lira de baraccio" (lira de barakyo) ve "viola da gamba" olarak da adlandırılan "viol" olmak üzere dört biçimde karşımıza çıkmaktadır (Görsel 1-2).

Görsel 1. Viol- Viola da Gamba

Görsel 2. Viol sanatçısı Carl Freidrich Abel

Çellonun günümüzdeki biçimiyle ortaya çıkışı, 1500'lü yıllarda çalgıların insan seslerine göre sınıflandırılmaya başlanmasından ve tenor ile bas seslere duyulan ihtiyaçtan dolayı olmuştur. İlk çello; 1572 yılında, Andrea Amati (Andre Amati) tarafından, Fransa Kralı IX. Charles (IX. Çarls) için yapılmıştır. 16. yüzyılın başlarından itibaren kemanın farklı ölçülerde büyütülmesi ile birlikte de keman, viola, çello ve kontrbastan oluşan yaylı çalgılar ailesi tamamlanmıştır.

1572 yılında Andrea Amati tarafından yapılan ve müzik tarihinde "kral çello" olarak bilinen ilk çellonun arka tablası (Görsel 3).

Görsel 3. Kral Çello

Çellonun boyutları, 1500 ve 1600'lü yıllarda sürekli değişmekle birlikte çoğunlukla 79-80 cm ebadındaki modeller tercih edilmiştir. Antonio Stradivari'nin (Antonyo Sitradivari), 1710 yılında, 75-76 cm'lik ortalama bir ölçü getirmesiyle de çellonun bugünkü boyutlarına ulaşmıştır. 1700'lü yıllarda, çalgı çalma tekniklerinde oluşan yenilikler ve yükselen müzikal beklentiler neticesinde yaylı çalgılar ailesinde bazı değişiklikler yapılmıştır. Çelloda da çalğının boyun ve sap kısmı uzatılmış, köprü biraz daha yükseltilmiştir. Ayrıca daha ince ve gergin teller kullanılarak eskisine nazaran uyumlu ve açık bir ses rengine sahip çello ortaya çıkarılmıştır.

19. yüzyılda, ünlü bir besteci ve çello virtüüzü olan Andrean François Servais'e (Andreyan Françis Sörvey) çelloda gösterdiği üstün başarıdan dolayı 1701 yapımı Antonio Stradivari bir çello hediye edilmiştir. Ancak sanatçı, bu çellonun büyüklüğünün çalma esnasında oluşturduğu zorluktan dolayı ayarlanabilir destek çubuğuna ihtiyaç duymuş ve "pik" adı verilen çubuğu ilk kez kullanan kişi olmuştur. Böylece çellonun fiziki gelişimi tamamlanmıştır.

Bilgi Notu

Çello, 18. yüzyıla kadar "bass violin" (bas viyolin) olarak adlandırılmış; günümüz müzik dilinde kullanılan "violoncello" (viyolonçello) ismi, 17. yüzyılın sonunda kullanılmaya başlanmıştır. İtalyanca, Almanca ve İngilizcede violoncello, Fransızcada violoncelle (viyolonçelle), İspanyolcada violoncelo (viyolonçelo) olarak isimlendirilen çalğının adı, Batı dillerinde "cello" kısaltmasıyla kullanılmaktadır. Türkçedeki kullanımı olan "çello" terimi ise dilimize Fransızca söylenişle girmiştir.

Çellonun Tarihsel Süreçte Üstlendiği Rol

Çello, çok çeşitli rolleri olan bir çalgıdır. Çalgı grupları ve orkestra içerisinde kontrbas ile birlikte bas partilerini seslendirir. Eserlerdeki temaları, eşlikleri ve çello için özel olarak yazılmış olan solo bölümleri çalarak eserlere canlılık kazandırır. Aynı zamanda, insan ses gruplarına yakınlığı sebebi ile solo ve oda müziğinde de önemli bir yer tutar.

17. yüzyılın başlarında keman, flüt gibi solo çalgılar için yazılmış sonatların tamamlayıcı unsuru olarak "basso continuo" [basso kontinyo (süreklî bas)] görevini üstlenen çello için ilk solo eser, 1650 yılında, Degli Antonii (Degli Antoni) tarafından yazılmıştır. Çello için bestelenen ilk konçertolar, Antonio Vivaldi (Antonyo Vivaldi) tarafından bestelenmiş olan 27 çello konçertosudur. J.S. Bach'ın (Bah) solo çello süitleri ile Viyana Klasikleri sanatçılarından J. Haydn'ın (Haydın) ve Luigi Boccherini'nin (Luici Bokkerini) çello konçertoları ise bu yüzyılın beğeni ile karşılanan eserlerindedir (Görsel 4).

1. Etkinlik

Çello için yazılan ilk eserlerin kayıtlarını dinleyiniz.

Vivaldi ve J.S. Bach'ın viyolonsel için yazdığı konçerto ve süitleri dinleyiniz.

Görsel 4. Luigi Boccherini

1. ÜNİTE

18. yüzyılda, 12 konçerto ve 40'tan fazla sonat besteleyen Luigi Boccherini (Luigi Bokkerini), melodik ve teknik açıdan çok yüksek seviyede eserler bestelemiştir. Ayrıca bu dönemde, çellonun önemli rol oynadığı oda müziği eserleri de verilmiştir.

19. yüzyılda; J. Brahms, C. Saint- Saens (Sen Sans), Mendelsohn Bartholdy (Mendelson Bertoldi), E. Lalo (Lalu), E. Elgar (Elgar) gibi besteciler, çellonun bir solo enstrümanı olarak günümüze taşınmasında büyük rol oynamıştır.

Çellonun solo çalgı olarak hak ettiği yere ulaşması ise 20. yüzyıla rastlamıştır. Besteciler, bu yüzyılda yetişen virtüözlere hayranlıkla yaklaşmış ve onlar için eserler yazmıştır. "12 Ton Sistemi"ne göre eserler bestelenmiş. Ses kayıt teknolojisindeki ve elektronik müzikteki gelişmelere bağlı olarak efektler kullanılmaya başlanmıştır. Böylelikle çellonun farklı müzik türlerinde yer bulmasının da yolu açılmıştır.

Çellonun Türk Müziğine Girişi ve Türk Müziğindeki Tarihsel Gelişimi

II. Mahmut, 1826 yılında, Yeniçeri Ocağına bağlı olarak faaliyet gösteren Mehterhaneyi kaldırarak yerine Mızıkayı Hümayunu kurmuştur. İlerleyen yıllarda Mızıkayı Hümayuna bağlı olarak Türk Müziği Bölümü kurulmuş ve bu bölüm, kendi arasında Fasıl ve Müezzinler olarak ikiye ayrılmıştır. Sonraki zamanlarda Fasıl bölümü de Fasıl-ı Cedid ve Fasıl-ı Atik olarak iki kola bölünmüştür. Fasıl-ı Atik, geleneksel çalgıları kullanırken Fasıl-ı Cedid; keman, mandolin, flüt, kitara, kastanyet, çello ve trombon gibi çalgılar kullanmayı tercih etmiştir. Türk müziğinde çello, ilk defa, Batı müziği tonlarına yakın makamlarda yazılmış olan peşrev, saz semaisi, şarkı, oyun havası ve köçekçelerin çok sesli biçimlerini grup olarak icra eden Fasıl-ı Cedid'de kullanılmıştır.

Elimizde olan kaynaklara göre keman ailesinin en genç üyesi olan çelloyu, geleneksel müziğimizde ilk kez Tamburi Cemil Bey kullanmıştır (Görsel 5). Çelloya dair ilk ses kayıtlarımız, Tamburi Cemil Bey'in 1910'lu yıllarda seslendirdiği "bestenigâr" ve "ısfahan" makamlarındaki çello taksimleridir.

Tamburi Cemil Bey'in, TRT radyosunda çello ve tambur sanatçısı olarak görev yapan oğlu Mes'ud Cemil, babasının çizgisinden devam etmiş; dönemin ünlü çello sanatçısı Şerif Muhiddin Targan'ın da etkisinde kalarak çellonun müziğimizdeki icrasında öncü isimlerden biri olmuştur.

Çello, 1976'dan itibaren İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuvarında Geleneksel Türk Müziği eğitiminde kullanılmaya başlanmıştır.

Görsel 5. Tamburi Cemil Bey

2. Etkinlik

Tamburi Cemil Bey'in ısfahan ve bestenigâr makamlarındaki çello taksimlerini dinleyiniz.

2. Çello ve Yayın Özellikleri

Çello, insan bedeninin ölçüleri göz önüne alınarak “çeyrek”, “yarım”, “üççeyrek” ve “tam” olmak üzere dört farklı boyutta imal edilir. Fiziksel özelliklere uygun boyutta çalgı seçmek, çello eğitiminin başlangıç aşamasında sağlanması gereken en önemli koşuldur. Çünkü kişinin kendi bedenine göre büyük ya da küçük bir çalgıyla çalışması, eğitimin niteliğini doğrudan etkilemektedir.

Çellonun Yapısal Özellikleri

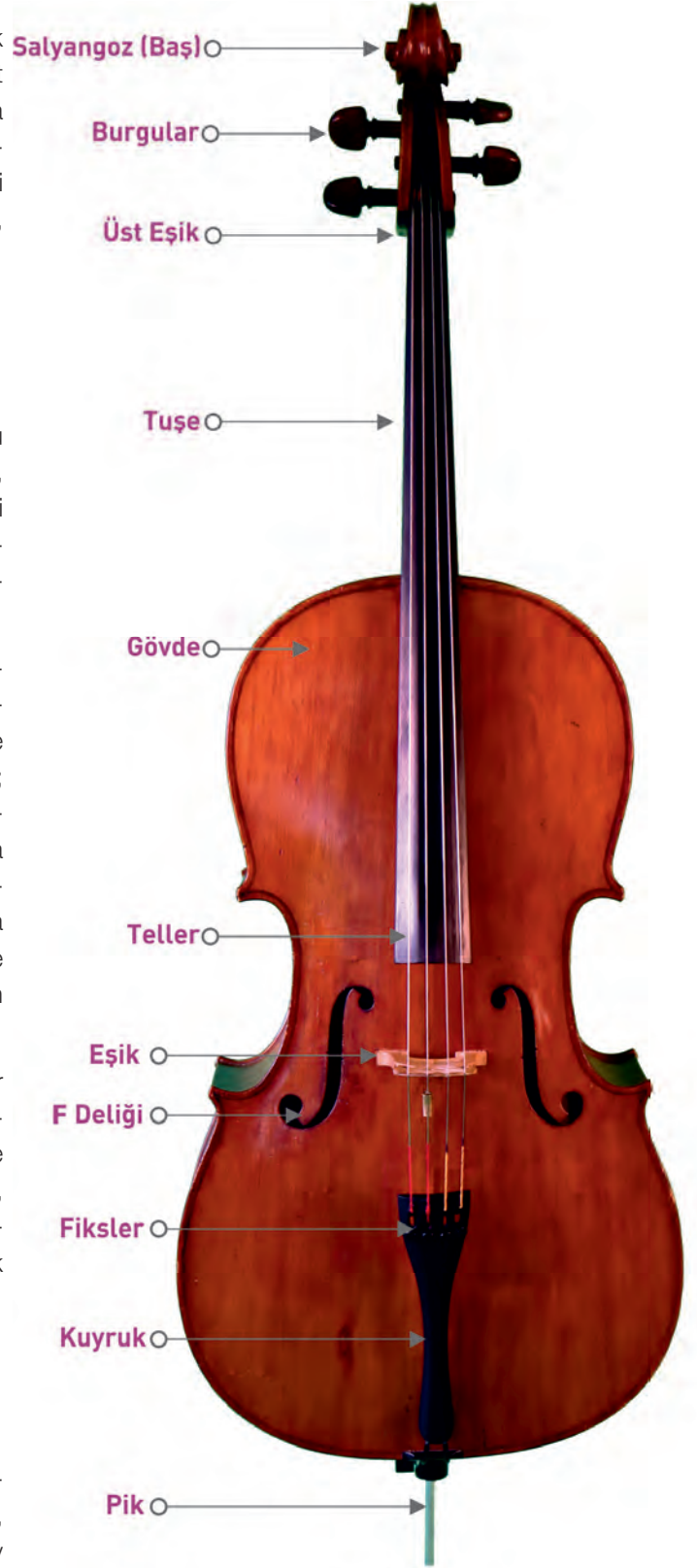
Çellonun öğeleri; salyangoz (baş), burgular ve burgu kutusu, üst eşik (köprü), tuşe (sap), tuşe tahtası (boyun), gövde (ses kutusu), teller, eşik, f delikleri, fiksler (madeni burgular), bas balkon, can direği, yanlıklar, kuyruk (tel ta-kacağı), kuyruk kirişi ve pik (endpin) olarak sayılabilir (Görsel 6).

Ahşap bir çalgı olan çello, ses fiziği ve akustik kurallar göz önünde bulundurularak yapılır. Gövde; ses titreşimi için gerekli olan üst tabla (göğüs), arka tabla (sirt) ve yanlıklardan oluşur. Çalgının göğüs kısmında ladin ağacı; sirt, yanlıklar ve eşikte akça ağaç; tuşe, burgular ve kuyruk bölümlerinde abanoz ağacı kullanılır. Göğüs kısmında bulunan f delikleri, titreşen havanın dışarı çıkmasını sağlayarak sesi oluşturur. Gövde uzunluğu, 75-76 cm arasında değişir. Besleme takozları ve kasnaklar yardımı ile gövdeye birleştirilmiş olan tuşe, notaları perdelemek için kullanılan abanoz bölümdür.

Çelloda, farklı kalınlıklarda dört tel kullanılır. Telin bir ucu kuyruk bölümüne, diğer ucu ise burguya takılır. Telin kalitesi ve kullanılan malzeme, ses kalitesi ve ton elde etmek açısından önemli unsurlardır. Fiksler ve burgular, akort yapmak için kullanılır. Çellonun akordu, inceden kalına doğru 1. tel “la”, 2. tel “re”, 3. tel “sol”, 4. tel “do” olmak üzere tam beşli aralıklar kullanılarak yapılır.

Yayın Yapısal Özellikleri

Topuk bölümünden uç bölümüne kadar uzanan kıl gerili çubuğa “yay” (arşe) adı verilir. Yay çubuk; kıllar, vida, uç, tutak (sarma), yüzük ve topuktan oluşur. Orijinal yay çubuğunun hammaddesi fernanbuk, pelesenk veya gül ağacıdır. Günümüzde ise karbon fiber malzemeler de yay çubuğu yapımında kullanılmaktadır.

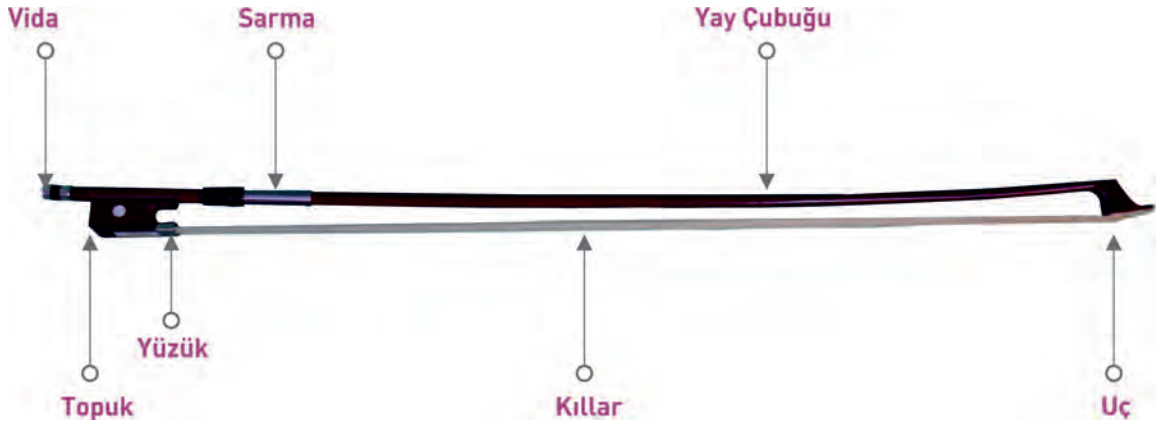

Görsel 6. Çellonun önden görünümü

1. ÜNİTE

Topuk (ökçe), yayın, sağ el parmakları üzerine yerleşen, tutulacak bölümüdür. Yay kılının gerginliği, topukta kullanılan vida aracılığı ile ayarlanır. Yayın kalitesi ve dayanıklılığı bakımından doğal yay kılı (at kılı) tercih edilmelidir. Yayın tutak ve yüzük bölümü; yayın kolay kavranmasını, işaret parmağı ile orta parmağın daha etkin kullanılmasını ve kontrol edilebilmesini sağlar. Uç bölüm, yayın topuk bölümüne göre daha ince ve hafif olan kısımdır (Görsel 7).

Çello ve yayın bakımı ile korunması; çalgının etkili, verimli ve uzun süre kullanımı açısından önemlidir. Çello ve yay, su geçirmez kılıf içerisinde korunmalı ve taşınmalıdır. Sıcak, soğuk, nemli ve kuru ortamlardan, güneş ışığından ve tozdan uzak tutulmalıdır.

Görsel 7. Yayın yapısal öğeleri

Çello çalmaya başlamadan önce yayın kolları uygun oranda gerilmelidir. Çellodan kaliteli bir ses çıkabilmesi için kolların, telleri daha iyi ısırması gerektiğinden yaya reçine sürülmeli; çalışma bittikten sonra kollar, vida yardımı ile gevşetilmelidir. Çello ve tellerin yumuşak bir bezle reçine tozundan arındırılması, çello ve tellerin ömrünü uzatacaktır.

Gelincik Tarlası

Bu sözleri ilk kez özel olarak Armoni eğitimi aldığım Hasan Adıgüzelzade öğretmenimden duymuştum. Armoni çalışmalarına başladığım ilk derslerimde o kadar yanışım olurdu ki Hasan Bey bu yanışları kırmızı kalemle yuvarlak içine alır, gülerek "Gelincik tarlanız pek güzelmiş" diye takılırdı.

Bu tanımlamayı müzik eğitimciliğine ilk adım attığım günden beri kullanmayı seviyorum. Gerek üniversitede gerekse AGSL Müzik bölümlerinde verdiğim teori derslerinde ve keman eğitimciliğim sırasında öğrencilerime bir öğreti olmuştur hep gelincik tarlaları...

Örneğin; keman öğrencilerime çalıştıkları etüt ve eserlerin zor pasajlarını kırmızı kalemle yuvarlak içine almalarını, kısaca gelincik tarlaları oluşturmalarını bu yerleri daha bilinçli çalışmalarını gerektiğini söylerim. Çalıştıkça bu tarlaların kuruyacağını anlatırım.

Armoni çalışmalarında ise öğrencilerimin yaptıkları yanışları kırmızı kalemle işaretlemek suretiyle özellikle de sınav kağıtları üzerinde gelincik tarlası açılması hoşuma gider. Çünkü önemli olan bu tarlaların açılmasıdır ve bu çalışmanın göstergelerindedir.

Gelincik tarlaları olan öğrenciler hiçbir şey yapmayan, çalışmayan öğrencilerden daha değerliler benim gözümde ve bu tarlalar ileride daha güzel çalışmaların alt yapılarını hazırlayacaktır.

Gerek armoni gerekse çalgı çalışmalarında gelincik tarlaları açılmasına üzülmemek lazım. Çünkü zaman geçtikçe bu tarlaları kurutuyorsunuz.

Doğadaki değil ama çalışmalarınızdaki gelincik tarlalarını kurutmanız dileğiyle.

Uğur Türkmen'in "Müzik Eğitimcileri ve Müzikseverler için Gelincik Tarlası" adlı kitabından alınmıştır.

Kendimizi Değerlendirelim

1. Çellonun tarihsel süreçteki değişim ve gelişimini kısaca açıklayınız.

.....

.....

.....

2. Çellonun Türk müziğine girişini ve Türk müziğindeki tarihsel gelişimini kısaca anlatınız.

.....

.....

.....

3. Aşağıda verilen terimleri çello görseli üzerinde gösteriniz.

4. Yayla ilgili terimleri yay görseli üzerinde gösteriniz.

5. Kişinin fiziksel yapısına uygun yay ve çello seçmesinin önemini açıklayınız.

.....

.....

.....

ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU

YÖNERGE: Müzik aletinizi (çello) nasıl koruduğunuzu ve çellonuzun bakımını nasıl yaptığınızı göz önünde bulundurarak aşağıdaki davranışları okuyup “her zaman”, “sık sık” ve “hiçbir zaman” bölümlerinden uygun olanına (✓) işareti koyunuz.

GÖZLENECEK DAVRANIŞLAR		Her Zaman	Sık Sık	Hiçbir Zaman
1	Çellomu ve yayımı, su geçirmez kılıf içerisinde korurum.	☐	☐	☐
2	Çellomu ve yayımı su geçirmez kılıf içerisinde taşıırım.	☐	☐	☐
3	Çellomu aşırı soğuktan korurum.	☐	☐	☐
4	Çellomu aşırı sıcaktan korurum.	☐	☐	☐
5	Çellomu aşırı nemli ortamlarda bulundurmam.	☐	☐	☐
6	Çellomu yoğun ve doğrudan güneş alan ortamlarda bulundurmam.	☐	☐	☐
7	Çellomu aşırı tozdan korurum.	☐	☐	☐
8	Çalışmam bittiğinde yayımdaki vida yardımı ile kılıfı gevşetirim.	☐	☐	☐

Not: Öz, akran ve grup değerlendirme sonuçları öznel olduğundan öğrencilere not verilmemelidir. Bu form, öğrencinin gelişimini takip etmek için arşivde saklanabilir.

2

ÜNİTE

ÇELLO ÇALMADA TEMEL UNSURLAR

ÇELLO ÇALMADA TEMEL UNSURLAR

Hazırlık Çalışması

Çello çalmak için hazırlanan bir kişinin neler yaptığını gözlemleyiniz. Gözlemlerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

1. Çello Çalmada Temel Duruşlar / Hazır Bulunuşluk

Çello çalmada uygun duruş ve oturma pozisyonu, çalgıyı daha verimli ve etkin kullanmak açısından olduğu kadar kas ve iskelet yapısını korumak bakımından da önem taşımaktadır. Çello çalmaya başlamadan önce düz bir sandalye veya tabure seçilmelidir. Çello çalan kişi; bacaklarını, çelloyu kavrayacak ve vücut ağırlığını eşit olarak dağıtacak şekilde V pozisyonunda açtıktan sonra sandalyenin/taburenin ön tarafına doğru oturmalıdır. Ayaklar, yere dik açı oluşturacak biçimde dengeli basmalı ve birbirine paralel olmalıdır. Otururken vücut dikliği, rahatlığı ve esnekliği korunmalı; omurganın doğal eğrisi bozulmamalıdır (Görsel 8).

Uyarı

Çello çalarken duruş pozisyonu ile ellerin ve kolların durumu doğru konumlandırılmalıdır.

Görsel 8. Çello çalmada temel duruşlar

1. Etkinlik

Yukarıdaki bilgileri göz önüne alarak, çalgınız olmadan bir sandalyeye veya tabureye oturunuz. Oturuş pozisyonunuzu bozmadan tek hamlede ayağa kalkmayı deneyiniz.

Çello ve Yayı Doğru Teknikle Tutuş

Çello çalmada, doğru oturuş kadar doğru tutuş da önemlidir. Çalgının gövdesinin alt tarafında bulunan köşeler, sağ ve sol diz kapakları hizasına gelmelidir. Arka tabla, çalan kişinin göğsünün sol tarafına, hafifçe sağa dönük olarak dayandırılmalıdır. "Do" telinin burgusu, sol kulağın hizasında olmalıdır. Çelloya hâkim olma açısından tuşe, sol yanağa yakın düşünülmelidir. Pik, çalan kişinin boyuna ve sandalyenin yüksekliğine göre ayarlanmalıdır. Sol el, C pozisyonunda (Görsel 9); parmaklar boşta ve birer parmak açıklığında; başparmak ile 2. parmak yaklaşık olarak aynı hizada bulunmalıdır.

Görsel 9. Sol elin "C" pozisyonu

Görsel 10. Sağ elin doğal pozisyonu

Çello çalarken sağ el, kol ile yay arasında görev yapan en etkin öğedir. Yay tutuşta omuz, dirsek, bilek, eklemler ve parmaklar bütün bir sistem olarak ele alınır. Bu sistem, kolun gücünü yaya aktararak çellodan kaliteli bir ton çıkmasına yardımcı olur.

Yay tutuşta, sağ elin rahat ve gevşek bir şekilde bırakıldığında aldığı biçim, hemen hemen doğal yay tutuş pozisyonudur (Görsel 10). Başparmağın ucu; yay çubuğu ile topuğun birleşme noktasına, orta parmağı karşılayacak şekilde yerleştirilmelidir. Başparmak tersine kırılmamalı, parmağın doğal duruşu bozulmamalıdır. Orta parmak; topukta bulunan yüzük üzerinde, kılların başlangıç noktasında bulunmalıdır. İşaret parmağı, topuktan çok uzaklaşmadan, 1 ve 2. boğumları yay çubuğunu saracak biçimde sarmaya yerleştirilmelidir. Kusursuz denge ve kontrol için serçe parmak, topukta bulunan sedef nokta civarında durmalı ve yayı kavramalıdır (Görsel 11). Parmakların doğal yuvarlaklığı bozulmamalı, etli kısımları yaya temas etmemelidir. Böylece yayın kontrolü, dengesi ve etkin kullanımı sağlanmalıdır.

Görsel 11. Sağ elin yay tutuş pozisyonu

Görsel 12. Çello çalmada tutuş ve oturuş

2. Etkinlik

Öğretmeninizden yardım alarak doğru oturuş pozisyonları çalışınız.

Çelloyu doğru tutmaya yönelik uygulamalar yapınız (Görsel 12).

Doğru yay tutuşuna yönelik uygulamalar yapınız.

2. Çelloda Ses Üretimi

Görsel 13. Kol, el ve parmakların durumu

Yayı Tel Üzerinde Düzgün Çekip İtme

Çello çalmada, yay hareketlerini oluşturan birçok öge bulunmaktadır. “Çekme ve itme hareketleri”, “kol, el ve parmakların konumu” ve “yay ile tel değişimleri” temel öğelerdir (Görsel 13). Yayın, herhangi bir bölümünden uca doğru sürdürülmesine “çekme”, topuğa doğru sürdürülmesine ise “itme” adı verilir. Çekme ve itme hareketinde kol, ön kol ve arka kol olmak üzere iki bölüme ayrılır. Ön kol, dirsek ekleminde bileğe; arka kol ise omuz ekleminde dirsek eklemine kadar olan bölümdür. Çekme ve itme, ön kolun hareketi temel alınmalıdır.

Yay kullanımında bilinmesi gereken bazı işaretlerin ve terimlerin uluslararası karşılıkları şu şekildedir:

Çekme	☐	Alt Yarı (Ay)	LH (İng.) - u.H. (Alm.)
İtme	∇	Üst Yarı (Üy)	UH (İng.) - o.H. (Alm.)
Ökçe	Fr.	Bütün Yay(By)	WB. (İng.) - G. (Alm.)
Uç	Sp.	Orta	M
Ağırlık Ortası	Ao		

Sağ elde doğru tutuş pozisyonu sağlandıktan sonra yay, köprü ve tuşe arasındaki bölgenin yaklaşık olarak ortasına gelecek şekilde konumlandırılmalıdır. Yayın eğimi, tuşeye doğru olmalı; kıllarınnsa teli, eşiğe paralel ve doksan derecelik açı ile tam olarak ısırması sağlanmalıdır. Sonrasında yay, eşit hızla hareket ettirilmelidir. Yayı çekme ve itme hareketleri sırasında çıkan ses pürüzsüz, vurgusuz ve dolgun olmalıdır ve ilk çalışmalar, yayın ağırlık ortasında yapılmalıdır.

Bilgi Notu

Yayın Ağırlık Ortası: Yayı, işaret ve orta parmağınızla dengelemeye çalıştığınızda yayın dengede durduğu nokta, ağırlık ortasıdır (Görsel 14). Yayın teli en kolay ısırıldığı yer bu bölüm olduğu için çalışmalara ağırlık ortasından başlanması, ses üretimi bakımından daha uygun olacaktır.

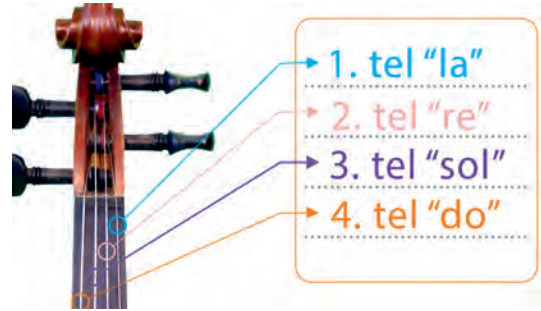
Görsel 14. Yayın ağırlık ortası

Yaya Teller Üzerinde Eşit Baskı Uygulama

Görsel 15. Çello çalmada yayın görünümü

Temiz ses üretimi, yayın doğru ve düzgün sürtülmesine bağlıdır. Düzgün yay kullanımı için yay, eşiğe paralel olmalı ve doksan derecelik açı kullanılmalıdır (Görsel 15). Yayın hızı, yaya yapılan doğal ve doğru basıncı da etkilemektedir. Başka bir deyişle doğal basınç, yayın hızı arttıkça artmakta; azaldıkça azalmaktadır. Doğal basınç, öncelikle eşit hızda yay kullanılarak elde edilmelidir. Çünkü eşit hızda kullanılan yay, eşit gürlüğü de sağlar. Yaya, teller üzerinde, kolun ağırlığı kullanılarak eşit baskı uygulanmalı ve yay, doğal bir basınçla sürtülmelidir.

Görsel 16. Çello çalmada yayın görünümü

Çelloda ses üretmeye, genelde "re" ve "sol" tellerinden başlanır. İlk ses üretme çalışmaları, yayın orta bölgesinde yapılır. Çalışmalar ilk önce tartımsız, daha sonra tartımlı olarak ve yay durdurularak yapılır. Güzel bir ton elde edildikten ve kontrol sağlandıktan sonra ise çekme-itme hareketleri arasındaki durdurma süresi kısaltılarak sürekli yay çalışmaları devam ettirilir.

"Re" telindeki çalışmalar, "sol" teline geçiş ilişkilendirilmesi yapılarak önce "sol" telinde daha sonra "la" ve "do" tellerinde yapılmalıdır. Yay ve tel değişimi yapılırken yayın hızı değiştirilmemelidir (Görsel 16).

Tel değişiminde yayın uç bölgesinin kullanılması, değişimin gözlemlenmesinde kolaylık sağlar. Kol açıklığı kullanıp bileği işin içine katmadan tel değiştirmek daha doğru olacaktır. Çünkü yaya kol gücü kullanarak gereğinden fazla baskı yapmak, sesin kalitesini etkiler ve yalın, sade bir çello tonu elde etmemizi engeller.

Görsel 17. Kolun, dirseğin ve bileğin pozisyonu

3. Etkinlik

Yayınızı köprünün üzerine koyunuz. Yayınızı önce "re", daha sonra "sol", "la" ve "do" tellerinde çalar pozisyonda; doksan derecelik açıyla tutunuz ve kendinizi ayna karşısında gözlemleyiniz. Bu etkinlik, kolunuzun, dirseğinizin ve bileğinizin tel değişimlerinde alacağı en doğal pozisyonu oluşturmanız için size yardımcı olacaktır. Yandaki görselde, kolun, dirseğin ve bileği yayın uç bölümündeki pozisyonunu gözlemleyiniz (Görsel 17).

Çelloda Yayın Bölümleri ve Nitelikli Ses Üretme

Çelloda nitelikli ses üretmek için yay, eşiğe paralel olarak konumlandırılır ve kılların tümünün teli ısırması sağlanır. Daha sonra kolun ağırlığı yayın ve telin üzerine verilerek yay, ağırlık ortasında çekilir. Bir süre durdurulan yay denetlenir ve itilir. Bu işlem art arda tekrar edilir.

Çello çalmada yay, kullanımı bakımından çeşitli bölümlere ayrılır (Görsel18):

Bütün Yay/ Tam Yay: Topuktan uca veya uçtan topuğa kadar yayın bütünü kullanılmasıdır.

Alt Yarı: Topuk ile yayın ortası arasında kalan bölümün kullanılmasıdır.

Üst Yarı: Yayın ortası ile uç arasında kalan bölümün kullanılmasıdır.

Orta: Yayın orta bölümünün kullanılmasıdır.

Görsel 18. Yayın bölümleri

Çello çalmada, yayın farklı bölümlerindeki çekme ve itme çalışmalarına tek telde başlanmalı ve çalışma, diğer boş tellerle ilişkilendirilmelidir.

4. Etkinlik

Aşağıdaki parçaları, yukarıda verilen bilgiler doğrultusunda, kol ağırlığınızı vererek yayınızın ağırlık ortasında seslendiriniz.

Uyarı

1 ve 2. etkinlikleri, yayın ağırlık ortasından başlayarak çalınız. 1. alıştırmayın ilk dört ölçüsünde görülen duraksama işaretlerinde; yayınızı dirsek, kol, bilek, tutuş bakımından kontrol ediniz. İkinci alıştırmada yayınızı, ağırlık ortasından başlayarak ortasına kadar kullanınız.

2

3. Çelloda Yay Şekilleri

Yayın Bütününü Kullanma

Çekme hareketinde, yayın topuktan ortaya doğru gelen bölümünde dirsek, gövdeden yavaşça uzaklaşır. Orta ile uç arasındaki bölgede ise dışa doğru açılır. Dirsek ve bilek, her zaman aynı hizada düşünülür. Yayın üst yarısında bilek, hafifçe düz olabilir. Başparmak ise yayın uç kısmında, doğal duruşunu bozmadan hafifçe düzleşir.

İtme hareketinde bilek, yayın ortasına kadar düzleşir ve topuğa yaklaştıkça çekme hareketinin başındaki şeklini almaya başlar. Çekme ve itme hareketi, bu şekilde devam ettirilir.

Çekmeden itmeye ve itmeden çekmeye geçişte ses, mümkün olduğunca kesintisiz ve yumuşak olarak uygulanır. Yayın hızı ve nüansı değiştirilmez, aksan (vurgu) yapılmaz.

5. Etkinlik

Aşağıdaki alıştırmaları, virgüllerde (nefes yerleri) ve sus işaretlerinde yayınızı durdurarak seslendiriniz. Bütün yay kullanımına özen gösteriniz.

1

Ay Üy Üy Ay By By Ay Üy

Üy Ay

2

Ay Üy Üy Ay By By Ay Üy

Üy Ay

2. ÜNİTE

Yayın Bölümlerini Kullanma

6. Etkinlik

Aşağıdaki etkinlikleri seslendiriniz.

Uyarı

Alıştırmaları, yayı ökçesinden ucuna kadar kullanarak "re" ve "sol" tellerinde seslendiriniz. Tel geçişlerinde yayınızı ve kolunuzu uygun açıyla kullanmaya dikkat ediniz.

1

Dip Orta Uç Uç Orta Dip Dip Orta Uç Uç Orta Dip

Dip

Orta

Uç

2

7. Etkinlik

Aşağıdaki alıştırmayı, yayı ökçeden uca kadar kullanarak "re-sol-la" ve "do" tellerinde seslendiriniz.

Uyarı

Daire içindeki rakamlar, tel numaralarını göstermektedir.

1

Dip Orta Uç Uç Orta Dip

Uç Orta Dip Dip Orta Uç

8. Etkinlik

Aşağıdaki alıştırma; sırasıyla “sol-re”, “re-la”, “do-sol” tellerinde, boş telde bütün ve yarım yay çalışmalarını verilmiştir. Alıştırmaları, yay şekillerine dikkat ederek çalgınızla seslendiriniz.

1

By

By Üy Üy By Ay Ay By

By Üy Üy By Ay Ay

By

By Üy Üy By Ay Ay

Uyarı

“Sol” ve “do” tellerinde çalarken sağ kolunuzu vücudunuza yakın düşününüz.

2

By Üy Üy By Ay Ay

3

Ay Ay By Üy Üy By

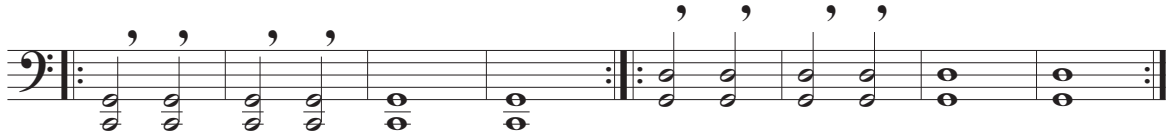
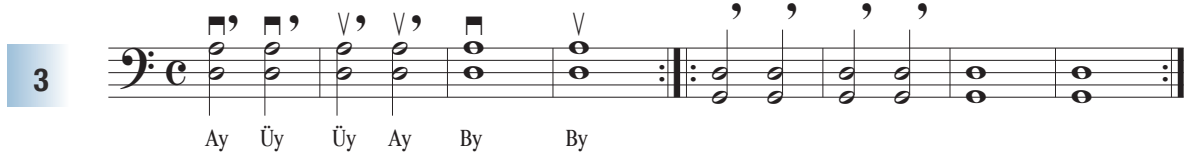
9. Etkinlik

Aşağıdaki alıştırmalarda, boş tellerde çift ses çalışmaları verilmiştir. Bu alıştırmaları yayınızın ortasında, üst yarısında ve alt yarısında çalınız.

Uyarı

Aşağıdaki alıştırmayı seslendirirken her iki telden aynı anda, eşit ve kesintisiz ses üretmeye çalışınız. Nefes yerlerinde yayınızın ve kolunuzun açısını gözlemledikten sonra aynı yönde yay hareketine devam ediniz.

Okuma Parçası

Eskişehir Anadolu Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Öğretim Görevlisi ve Çello Sanatçısı Sayın Prof. Dr. Ozan TUNCA ile çello hakkında konuştuk. Yaptığımız söyleşide, kendisi sizler için şu tavsiyelerde bulundu:

Onur AYSU: Sayın Hocam, öğrencilerin çello çalmada başarılı olabilmeleri için öncelikle sahip olmaları gereken nitelikler hakkında neler söylemek istersiniz?

Prof. Dr. Ozan TUNCA: Öğrenciler, odalarında tek başlarına saatlerce uğraşarak bir türlü tam istedikleri gibi çalamadıkları pasajları, zaman zaman iğne ile kuyu kazarcasına geliştirmeye çalışırlar; odalarının dışında, çoğunlukla oldukça cazip, pek çok seçenek vardır. Öğrencinin müzik yapmaktan aldığı haz ve müziğe olan tutkusu, en güçlü çalışma güdüsüdür. Ayrıca ilerlemeyi çok istiyor olması yani başarı beklentisi, kendisine ve çevresine karşı sorumlu hissetmesi de istekli çalışmada rol oynar. Öğrencinin çalacağı eseri videodan izlemesi ya da ses kayıtlarından dinlemesi ve hayranlık duyduğu ustaların yorumlarını dinlemesi gibi unsurlar, ona bir yön kazandırmak açısından önemlidir. Çalınan eserin bestecisinin diğer eserlerini de dinlemek, öğrenciye yeni bir bakış açısı ve hedef kazandıracak; sürekli hayranlıkla dinlediği yorumcuların ötesinde bir iş çıkarabilmesinin mümkün olabileceğini hissettirecektir. Yani öğrencinin, Bach'ın 1. Süiti'ndeki "prelüde" bölümünü farklı yorumculardan veya hayranı olduğu bir yorumcudan defalarca dinlemesi, değerli bir çabadır. Ayrıca öğrencinin; Bach'ın Brandenburg Konçertoları'nı, İki Keman Konçertosu'nu, Mass'lerini ya da Org için Fantezisini dinlemesi, kendi yaratıcılığını kullanıp bir yerlere varabilmesi için daha özgür yollar keşfetmesini sağlayacaktır.

Çalışma ortamının ışık, ısı, temiz hava gibi fiziksel koşullar bakımından yeterli olması; çalışmanın verimini artıracaktır. Ancak ana noktanın tutku olduğu unutulmamalıdır. Çalışmayı istemek; dağınık bir müzik yapma arzusu yerine zamanı planlama, hedef oluşturma, uyarıyı düzenleme, çalışmayı kayıt altına alma ve çalışmanın sonuçlarını değerlendirme alışkanlıklarının oluşmasına dönüşmelidir.

Onur AYSU: Peki, öğrencileri çalışmaya güdülemek konusunda öğretmenler neler yapabilir?

Prof. Dr. Ozan TUNCA: Bir çalgıcının hayatında, çalgısı ile başbaşa geçireceği zamanın süresi ve niteliği çok önemli bir yer tutar. Öğrenci, çalgısını bolca çalışmalı ve bu çalışmayı da olabildiğince verimli yapmalıdır ki ilerlesin. Bizim, eğitimciler olarak kendimize soracağımız soru ise "Ben öğrencimin bol ve nitelikli çalışmasını sağlamak için ne yapabilirim?" olmalıdır. Öğrencimize, çalışmak için zaman planlamasını nasıl yapacağını, hedeflerini nasıl belirleyeceğini, uyarıyı nasıl düzenleyeceğini, çalışırken en yüksek verimi nasıl alacağını, çalışmasını nasıl kayıt altına alacağını ve çalışmalarının sonuçlarını nasıl değerlendireceğini ilk zamanlardan başlayarak öğretmemiz gerekir.

Onur AYSU: Zaman planlamasının ve hedef belirlemenin öğrencilere olan katkıları nelerdir?

Prof. Dr. Ozan TUNCA: Önümüzdeki hedef; ders hazırlığı, sınav ya da konser olabilir. Bu hedefe kadarki süremizi doğru biçimde bölebilmek, öğrenciliğimizden profesyonel hayatımızın sonuna kadar çok önemli bir yer tutacaktır. Konser ya da sınavımıza kaç gün kaldığını, ne kadar sürede eserleri hazır hale getireceğimizi özenle hesaplamalıyız. Haftanın ya da günün ne kadarında egzersiz, ne kadarında etüt, ne kadarında repertuar çalışacağımızı ve günün hangi saatlerinde hangi tür çalışmanın daha verimli olduğunu iyi planlamak yararlı olur.

Onur AYSU: Bu durumda öğrenciler, kendilerini çalışma ortamından alıkoyan uyarıları nasıl düzenlemelidir?

Prof. Dr. Ozan TUNCA: Güzel, güneşli, bizi dışarıya davet eden bir gün, beraber zaman geçirmekten zevk aldığımız arkadaşlar, içindeki bin türlü eğlence olanağı ile bizi oyalamaya talip tabletler ve bilgisayarlar... Bunlar dururken nasıl bir insan çalışma odasına kapanır? Yaşamda, her şey bir denge ihtiyacı içindedir. Eğer günün bir kısmında arkadaşlarınıza bir saat zaman ayırmak ya da internette bir süre oyun oynamak istiyorsanız çalışma zamanınızı onu da kapsayacak biçimde planlayabilirsiniz. Tüm “diğer eğlencelere” yetişeceğim dersiniz müziğin, size, şimdi ve gelecekte yaşatacağı zenginliklere zamanınız kalmayabilir. Ne işten ne de eğlenceden geri kalmamanın yollarını arayın. İkisi için de zaman tekrar geri gelmez. Eğer çalışmanız gereken zamanda canınız çalışmak istemiyorsa hayran olduğunuz müzisyenleri ya da yorumları dinleyip kendi geleceğiniz için prestijli bir yarışma, iyi bir salonda konser, önemli bir orkestranın üyelik sınavı gibi planlar yaparak ve hayaller kurarak kendinizi çalışma konusunda güdüleyebilirsiniz. Sürekli kendini başka eğlencelerle oyalayan öğrencilerin, gün gelir gerçekleşecek hayaller kurmaya ve onları gerçekleştirmeye vakti kalmaz.

Onur AYSU: Bireysel çalışmada en yüksek verim nasıl alınır?

Prof. Dr. Ozan TUNCA: Öğrenci çalışırken kararlı ancak kendine karşı nazik ve anlayışlı, farkındalığı yüksek, yaptığı işe olabildiğince odaklanmış ve keyifli olursa daha yüksek verim alır. Bu ruhsal atmosferi nasıl sağlayacağı ve sürdürebileceği ile ilgili bilinçli bir plan yapmak da öğrencinin alışkanlığı haline gelmelidir. Ayrıca öğrencilerin, çalışma tekniklerini (yavaş çalışma, hızına yakın tekrar ederek çalışma, alıştırma yaparak çalışma, zihinde canlandırarak çalışma vb.) öğrenmiş ve içselleştirmiş olduğundan emin olmak gerekir.

Onur AYSU: Öğrencilerin çalışmalarının kayıt altına alınması sizce iyi bir fikir midir?

Prof. Dr. Ozan TUNCA: Çoğunlukla bir çalışma defteri tutmak (saatleri ve neler çalışıldığını yazarak velinin imzalamasını istemek), çalışma saatlerini videoya, ses kaydına aldirmek veya öğrencinin telefonuna kaydettirmek iyi bir fikir olabilir. Bir sonraki derste bu kayda kısaca göz atmak, çalışma yöntemlerini kaydı birlikte dinleyerek gözden geçirmek, çalışma süresi ve zamanlaması (günün saati) konusunda değerlendirmeler yapmak iyi olabilir.

Onur AYSU: Sonuçları değerlendirmenin çalışma sürecindeki yeri nedir?

Prof. Dr. Ozan TUNCA: Derste, sınav ya da konser sonrasında öğrencinin çalışma dönemini beraberce hatırlayıp değerlendirmek ve geliştirilebilecek konuları fark etmek, önemli bir etaptır.

Onur AYSU: Sayın Hocam, verdiğiniz değerli bilgiler için çok teşekkür ederim.

Aysu, Onur, kişisel görüşme, 28 Aralık 2016.

Kendimizi Değerlendirelim

1. Çello çalmada doğru oturuş nasıl olmalıdır? Açıklayınız.

.....
.....
.....

2. Çello çalmada doğru tutuş nasıl olmalıdır? Açıklayınız.

.....
.....
.....

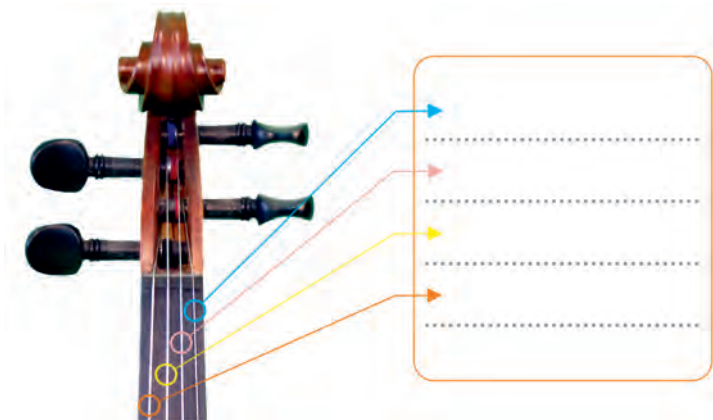
3. Doğru yay tutuşta nelere dikkat edilmelidir?

.....
.....
.....

4. Aşağıdaki harflerin ve sembollerin karşılıklarını yazınız.

Uh :
Fr. :
Sp :
M :
G :

5. Tel isimlerini, inceden kalına doğru sıralayarak bırakılan boşluklara yazınız.

6. Yayın ağırlık ortası nedir? Açıklayınız.

.....
.....
.....

KONTROL LİSTESİ

YÖNERGE: Yayın Teller Üzerindeki Kullanımı konusundaki alıştırmaları çalarken yayınızı teller üzerinde kullanma becerinizi değerlendirmek amacıyla verilen aşağıdaki kontrol listesini öğretmeniniz ile doldurunuz. Davranışların gözlenip gözlenmeme durumuna göre yapılabilenler için “EVET” yapılamayanlar için “HAYIR” sütununa (✓) işareti koyunuz.

GÖZLENECEK DAVRANIŞLAR		EVET	HAYIR
1	Alıştırmaları çalarken yayı eşik ile tuşenin bitimi arasındaki doğru yere yerleştirir.	☐	☐
2	Alıştırmaları çalarken yayı tel üzerinde dengeli ve düzgün (90 derecelik açıyla) hareket ettirir.	☐	☐
3	Alıştırmaları çalarken yayı eşit hızla hareket ettirir.	☐	☐
4	Alıştırmaları çalarken yayı doğru bir basınçla hareket ettirir.	☐	☐
5	Alıştırmaları çalarken yayın uygun açıyla tel değiştirmiş olmasına dikkat eder.	☐	☐
6	Alıştırmaları çalarken kolun uygun açıyla tel değiştirmiş olmasına dikkat eder.	☐	☐
7	Alıştırmaları çalarken yayı durdurarak belirtilen sürelerde çekip iter.	☐	☐
8	Alıştırmaları çalarken yayı durdurmadan belirtilen sürelerde çekip iter.	☐	☐
9	Belirtilen sürelerde, yayı durdurarak ve durdurmadan yaptığı alıştırmalarda pürüzsüz ve vurgusuz ses üretir.	☐	☐
10	Alıştırmaları çalarken bedeninin doğal yumuşaklık içinde olmasına dikkat eder.	☐	☐

Not: Gözlenen her davranış için 10 puan alınır.

3

ÜNİTE

I. POZİSYON VE ÖRNEK UYGULAMALAR

I. POZİSYON VE ÖRNEK UYGULAMALAR

Hazırlık Çalışması

Çelloda pozisyonların (konum) neden gerekli olduğunu araştırarak edindiğiniz bilgileri arkadaşlarınızla paylaşınız.

1. Çelloda I. Pozisyon

Çello çalmada pozisyon (konum); sol elin sap üzerinde, parmakların da tuşe ve tel üzerinde konumlandırıldığı bölgeyi ifade eder. Çello çalarken doğru pozisyon alınması ve parmakların uygun durumda bulunması çok önemlidir.

Görsel 19. Sol elin önden görünüşü

Görsel 20. Sol elin öarkadan görünüşü

Çello çalmada, genel olarak yedi pozisyon kullanılır ve bu pozisyonlar, I'den VII'ye kadar Romen rakamlarıyla gösterilir.

Çelloda en çok kullanılan pozisyonların başında I. pozisyon gelir. I. pozisyon, bütün pozisyonların temeli olarak değerlendirilir. Bu pozisyona, sol elde doğal ve kapalı (birinci) durumdan başlanmalıdır. Sol elin bütün parmaklarının "re" telinin üzerine konulması, kolun ağırlığının her bir parmak ucuna taşınması ve bunun kontrol edilmesi gerekmektedir (Görsel 19-20). Parmakların doğal yuvarlaklığı bozulmamalıdır. Parmak eklem çıkıntılarının tellere eşit uzaklıkta olması, doğal el pozisyonunun korunması ve parmak düşürme hareketinin doğru konumlandırılması bakımından önemlidir.

1. Etkinlik

Sol kolunuzu serbest bırakarak elinizi I. pozisyon alanına yerleştirme hareketini ayna karşısında sıkça tekrarlayınız.

Görsel 21. Sol elde parmak numaraları

Sol elin parmaklarından işaret parmağı “1”, orta parmak “2”, yüzük parmağı “3” ve serçe parmak “4” olarak numaralandırılmaktadır (Görsel 21). Temiz bir ses elde edebilmek için 1 ve 4. parmağın yerinin sabitlenmesi çok önemlidir. I. pozisyonda; 1. parmak, üst eşikten boş telde bir tam perde (bir tam ses aralık) oluşturacak şekilde konumlandırılmalıdır. 4. parmak ise bir önceki boş telin oktavına yerleştirilmelidir. “Re” telinde; 1. parmak “mi”, 4. parmak “sol” sesinde olmalıdır.

Sol elde başparmak, elin dengelenmesini sağlamak ve kavramaya yardımcı olmak amacıyla kullanılır. Bu sebeple başparmağın kasılmaması gerekir.

Görsel 22. Sol elde doğal durum

2. Etkinlik

Yandaki görsele bakarak parmakların doğal durumunu gözlemleyiniz. Öğretmeninizden yardım alarak parmaklarınızı I. pozisyonda yerleştirebilirsiniz (Görsel 22).

Çelloda I. Pozisyonda Tüm Tellerde Parmakları Doğru Seslere Basma

Çelloda pozisyon kontrolünde ve 4. parmağı doğru konumlandırmada, bir alt boş telden yararlanılır. Örneğin “re” telinde 4. parmak, “sol” sesinin bir altındaki boş “sol” teli ile kontrol edilir. 1. parmakta kolun ağırlığının hissedilmesinden sonra, 1. parmağın yeri ve şekli hiç bozulmadan, diğer parmakların sırayla tel üzerine düşürülmesi gerekir.

3. Etkinlik

Yukarıdaki bilgiler doğrultusunda dört parmağınızı da “re” teli üzerine yerleştiriniz. “Re” ve “sol” tellerini, yayınızı sürterek seslendiriniz ve boş tel “sol” sesinin oktavını elde etmeye çalışınız.

3. ÜNİTE

Bilgi Notu

Sağ elde, yay kullanmadan, işaret parmağının veya orta parmağın etli ucunu kullanarak teli çekip bırakma tekniğine pizzicato (pisikato) adı verilir. Pizzicato, tuşenin üzerinde yapılır.

4. Etkinlik

Aşağıdaki alıştırmaları önce pizzicato, daha sonra da yayınızın ağırlık ortasında çalınız.

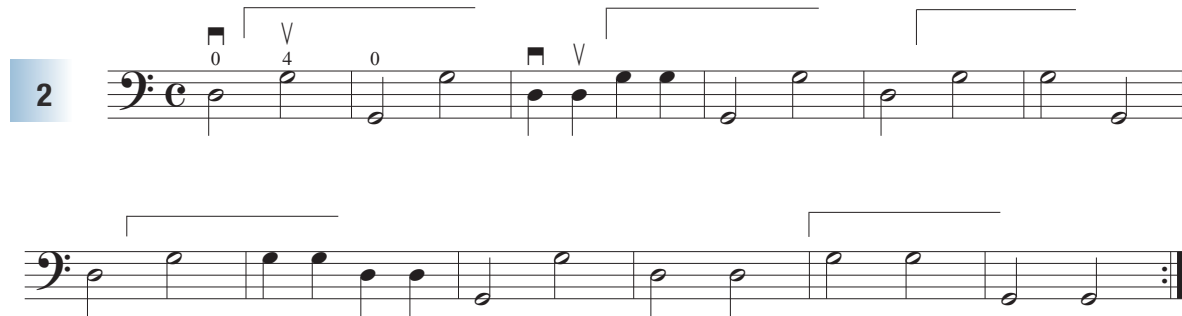
Parmakların tel üzerine mekanik bir şekilde düşürülmesine, parmak “düşürme-kaldırma” denir. Parmak düşürme ve kaldırma süresinde, basan parmağın ve diğer parmakların telden kalkmaması gerekir. Sol eldeki bu harekete, “parmak tutma” adı verilir. Örneğin 4. parmak basıyorken 1, 2 ve 3. parmak da basılı olmalıdır. Parmak kaldırma hareketi yapılırken parmak tutma devam etmelidir. Örneğin 3. parmak kaldırıldığında 1 ve 2. parmağın basılı kalması sağlanmalıdır.

Uyarı

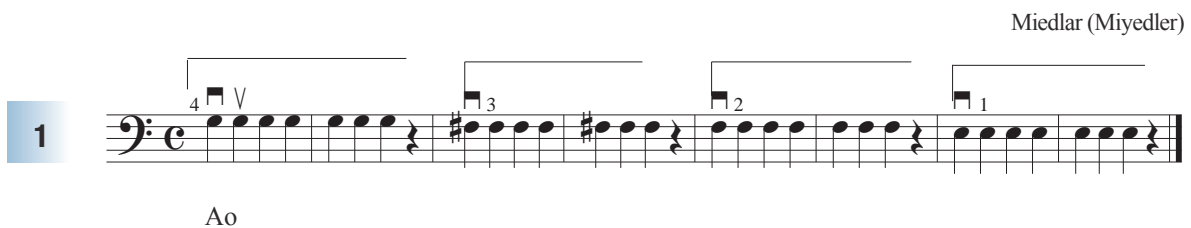
Parmak düşürme-kaldırmada, elin C pozisyonu (doğal durumu) bozulmamalıdır.

Parmak Tutma İşareti

5. Etkinlik

Önce pizzicato, daha sonra yayınızın ağırlık ortasında çalınız.

2

Ao

3

Ao

4

Ao

5

Ao

6. Etkinlik

Aşağıda verilen, “re”, “sol”, “la” ve “do” tellerindeki etkinlikleri yay şekillerine dikkat ederek seslendiriniz.

Uyarı

Bu etkinlikleri çalışırken parmak tutma unutulmamalıdır. 4. parmak “sol” sesi, sık sık 3. tel “sol” sesiyle kontrol edilmelidir.

1

By

2

By

3. ÜNİTE

3

4

4

By

5

6

7

8

Ay

7. Etkinlik

Aşağıda verilen "sol" telindeki parmak çalışmalarını bütün yayda seslendiriniz.

1

2

3

By

4

By

5

By

6

By

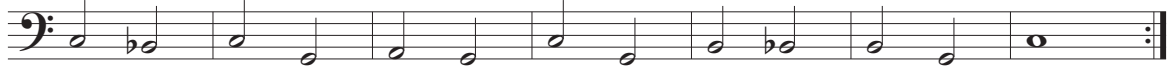
7

7

By

8

By

9

Ay By Üy Ay

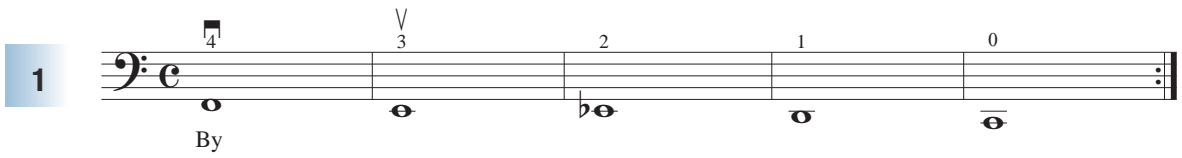

By

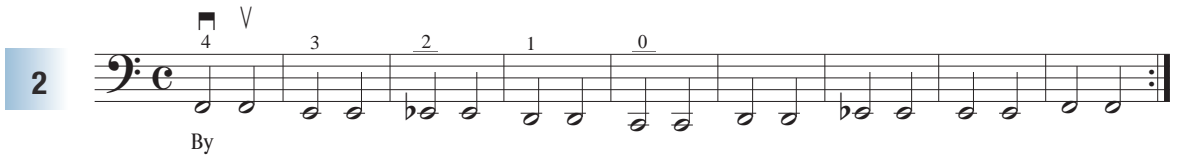

8. Etkinlik

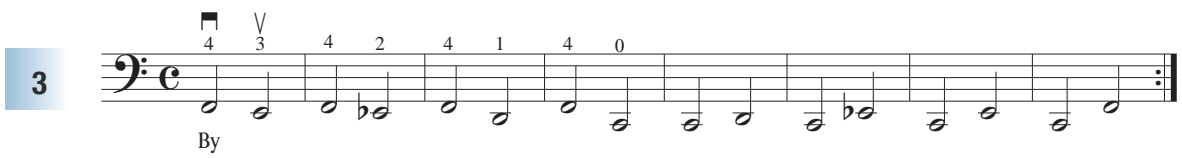
Aşağıda verilen “do” telindeki parmak çalışmalarını bütün yayda seslendiriniz.

1

By

2

By

3

By

4

Miedlar

5

By

Dotzauer

1 4

6

By

Dotzauer

0 3 0 4

7

By

Dotzauer

8

By

Dotzauer

9. Etkinlik

Aşağıda verilen "la" telindeki parmak çalışmalarını bütün yayda seslendiriniz.

1

By

2

3

4

5

By

Dotzauer

6

By

7 Dotzauer

By

8 By

By

9 By Üy Ay

By

Üy

Ay

Uyarı

Aşağıdaki iki sesli alıştırmada I. ezgi öğrenci, II. ezgi öğretmen tarafından çalınmalıdır.

10 Schröder (Şiroder)

By

10. Etkinlik

Aşağıda verilen "re-la" tellerindeki çalışmaları, "sol-re" ve "do-sol" tellerine aktarınız.

1

2

By

Uyarı

Aşağıdaki iki sesli alıştırmalarda üst üste yazılan notalar aynı anda çalınmalıdır. Her iki sesin de aynı şiddette çıkmasına özen gösterilmelidir.

3

By

Miedlar

11. Etkinlik

Aşağıda verilen "sol-re" tellerindeki çift sesli çalışmaları, belirtilen yaylarda seslendiriniz.

1

By

Miedlar

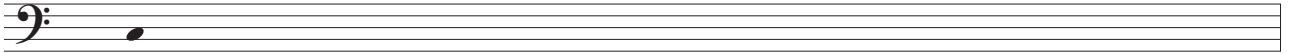
2. Do Majör Dizisi

Birbirine komşu sekiz sesin art arda sıralanmasına “dizi” denir. Diziler, isimlerini başlangıç seslerinden alır. Kalın sestten ince sese doğru sıralanan dizilere “çıkıcı dizi”, ince sestten kalın sese doğru sıralanan dizilere de “inici dizi” adı verilir.

13. Etkinlik

Aşağıda verilen dizek üzerine, bir oktav çıkıcı ve inici “do dizisi” yazınız. Do dizisini oluşturan aralıkları inceleyiniz.

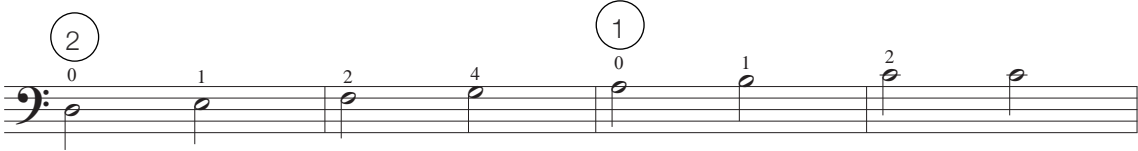
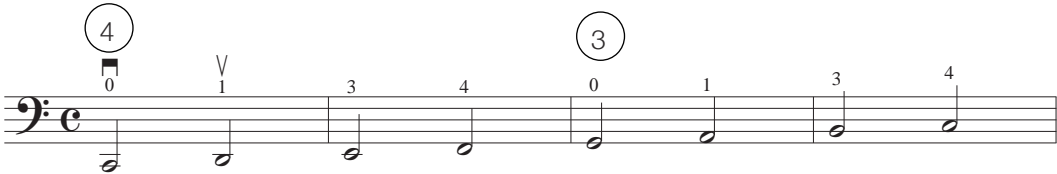
Do dizisi, “2 tam 1 yarım 3 tam 1 yarım” aralığın art arda sıralanmasından oluşur. Bu sıralanışa “majör dizi kalıbı” denir.

Çelloda do majör dizisi, herhangi bir ses değiştirici işaret almayan, bir oktav çalındığında “sol-re-la” telleri; iki oktav çalındığında “do-sol-re-la” telleri kullanılarak seslendirilen dizidir.

a. Do majör bir oktav:

b. Do majör iki oktav:

I. Pozisyonda Do Majör Dizisini Farklı Yaylarda Seslendirme Çalışmaları

14. Etkinlik

Aşağıdaki alıştırmaları; yayınızın ağırlık ortasında, alt yarısında, üst yarısında seslendiriniz.

1

2

3

4

5

Üçlü Aralık Çalışması

6

3. ÜNİTE

7

0 1 3 V

Dörtlü Aralık Çalışması

8

0 4 1 0 3 1 4 3 0 4 1 0

Orta

Beşli Aralık Çalışması

9

0 0 1 1 3 3 4 4 0 0

Altılı Aralık Çalışması

10

0 1 3 4 3 4 0 4 0 1 2 1 3 4 0 4 0 1 2 1 2 4 2 1

0 1 0 4 3 4 2 1 0 1 0 4 3 4 3 1 0 0 4 1 0 3 1 4 2

0 4 1 0 3 1 4 2 0 4 2 4 1 3 0 1 4 0 2 4 1 3 0 1 0

I. Pozisyonda Do Majör Tonunda Etüt ve Eserler

15. Etkinlik

Aşağıdaki alıştırmaları çalınız.

Schröder

1

Cello I

Cello II

Sebastian Lee (Sebastiyan Li)

2

3. ÜNİTE

3

Cello I

Cello II

4 0 1 3 4 0 1 3 4 1 4 2 1 4 1 4 2 0 0 0 1 0

4 0 2 0 1 0 0 0 4 0 3 0 3 0 4 0 2 0 3 0 4 1 4 1

2 0 2 0 4 2 4 1 2 0 3 0 4 1 4 1 2 0 2 0 4 1 4 0 4 1

2 1 2 0 1 0 1 4 2 1 0 1 0 3 4 1 4 2 4

4

mf

Suzuki

mf

V

3. Çargâh Makamı

Geleneksel Türk Müziğinde Makam ve Ses Sistemi

Dünyanın farklı coğrafyalarında, yerel ve etnik özellikler taşıyan birçok müzik biçimi bulunmaktadır (Görsel 23). Bu müzik biçimleri; çalgılarıyla, çalma-söyleme biçimleriyle ve içerikleriyle toplumların kültürlerini yansıtmaktadır. Dolayısıyla biçimsel ve tınsal olarak birbirlerinden farklıdır. Bu farklılıkların başında da ses dizilerinin nitelikleri gelir. Geleneksel Türk müziğinde yarım aralıktan daha küçük aralıklı diziler kullanılır.

Görsel 23. Osmanlı Türk müziği ve musiki çalgı bilgileri görsel tarihi müzesi tablosu osmanlı sarayı Türk musikisi çalgıları

Bilgi Notu

Dizilerle oluşturulan kurallar bütününe “makam” denir. Türk müziğinde bir makam; durak, güçlü, yeden, seyir ve diziyi oluşturan dörtlülerle beşlilerin işlenmesi ile meydana gelir.

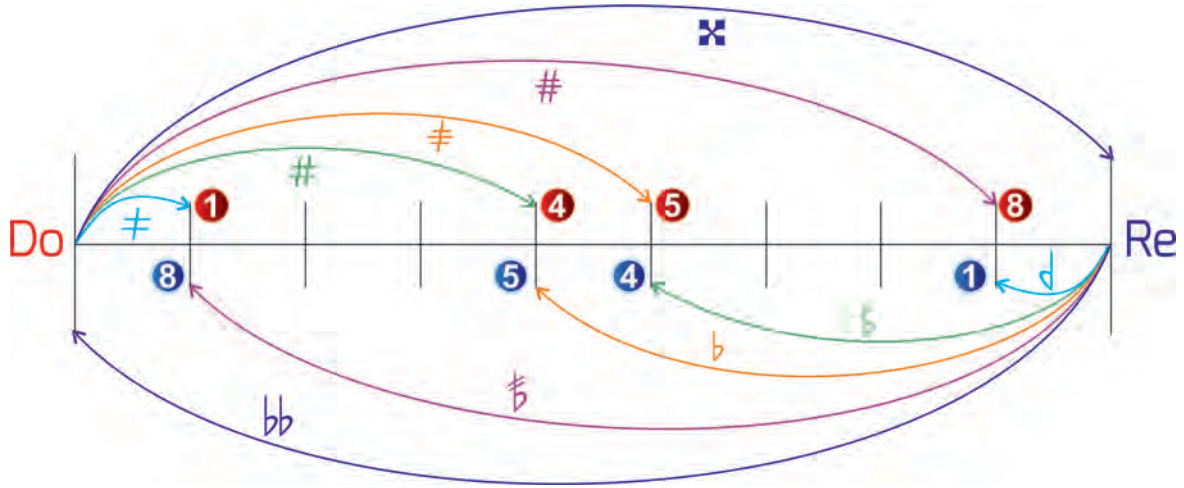
Tonal müzikte kullanılan karar sesi, yeden, durucu-yürüyücü sesler, inici-çıkıcı gibi unsurlar makamsal müziğimizde de bulunmaktadır. Bahsedilen bu unsurlar, Türk müziğinde, her makamın yapısına göre değişiklik gösterebilmektedir. Örneğin aynı diziyi sahip olan makamlar, seslerin işleniş özelliklerine göre farklı isimler alabilmektedir.

Geleneksel Türk müziğinde makamlar, çeşitli öğelerden oluşur. Bu öğeler şunlardır:

- Durak** : Makamın karar perdesini ifade eder.
- Seyir** : Makamın dizisinin çıkıcı, inici veya çıkıcı-inici olmasını ifade eder.
- Dizi** : Makamın dizisini oluşturan dörtlüler ve beşlileri ifade eder.
- Güçlü** : Diziyi oluşturan dörtlülerin ve beşlilerin birleşim perdesini veya asma karar perdesini ifade eder.
- Donanım** : Makamın aldığı ses değiştirici işaretleri ifade eder.
- Yeden** : Durak perdesinden önceki perdeyi ifade eder.
- Dizinin Seyri** : Makamın seyir özelliklerini ifade eder.

Geleneksel Türk Müziğinde Ses Sistemi

Geleneksel Türk müziğinde “büyük ikili” aralığı, her birine “koma” adı verilen dokuz eşit aralığa bölünmektedir. Büyük ikili aralık içinde (örneğin do-re), kalından inceye doğru 1, 4, 5, 8 ve 9. komalarda birbirinden farklı diyez işaretleri ya da inceden kalına doğru 1, 4, 5, 8 ve 9. komalarda birbirinden farklı bemol işaretleri kullanılmaktadır. Bu kitapta, geleneksel müziğimizin halk ve sanat müziği ayrımı yapılmaksızın bir bütün olduğu ilkesi esas alınarak ses değiştirici işaretler ve koma değerleri rakamlarla gösterilmiştir.

Şekil 1 : Türk müziğinde komalar.

Geleneksel Türk Müziğinde Koma Değerleri ve Ses Değiştirici İşaretler

ARALIĞIN ADI	KOMA DEĞERİ	DİYEZİ	BEMOLÜ	SİMGESİ
KOMA	1	≠	d	F
BAKİYE	4	#	♭	B
KÜÇÜK MÜCENNEP	5	≠	b	S
BÜYÜK MÜCENNEP	8	#	♭	K
TANİNİ	9	×	bb	T
ARTIK İKİLİ	12-13	-	-	A-A 12 13

Tablo 1 : Türk müziğinde koma değerleri ve ses değiştirici işaretler.

Türk Müziğinde Ana Perdeler

Kaba Çargâh Yegâh Hüseyni Aşiran Acem Aşiran Rast Dügah Buselik Çargâh

Neva Hüseyni Acem Gerdaniye Muhayyer Tiz Buselik Tiz Çargâh

I. Pozisyonda Çargâh Dizisi

Bilgi Notu

Farsçada cihar-gâh, “dördüncü yer” demektir.

Türk müziğinde “do” notası, çargâh perdesi olarak adlandırılır. Makamın durak sesi çargâh perdesi olduğundan bu makama “çargâh makamı” denir. Geleneksel müziğimizde, basit makamlar grubu içinde yer alır. Yerinde çargâh beşlisine, gerdaniye perdesi (ince sol) üzerinde çargâh dörtlüsünün eklenmesiyle oluşur. Çargâh makamı dizisi, Türk sanat müziği ses sistemine göre temel dizi olarak kabul edilir.

Bilgi Notu

Tanini: Koma adı verilen dokuz mikro sestem oluşan aralığa “tanini” adı verilir. Batı müziği ses sistemindeki tam aralığa (büyük ikili) karşılık geldiği kabul edilir. Tanini, “T” harfiyle gösterilir.

Bakiye: Dört komadan oluşan aralığa “bakiye” adı verilir. Bakiye, “B” harfiyle gösterilir.

Türk Müziği Ses Sisteminde Çargâh Dizisinin Gösterimi

Kaba Çargâh 5'lisi Rast'ta Çargâh 4'lüsü

() T T B T T T B

Batı Müziği Ses Sisteminde Çargâh Dizisinin Gösterimi

Çargâh Makamının Özellikleri

Durak

Kaba çargâh (do), çargâhtır.

Seyir

Çıkıcı veya çıkıcı-inici olarak kullanılır.

Güçlü

Rast (sol) veya gerdaniyedir (ince sol).

Dizi

Kaba çargâh veya çargâh perdesinde bir çargâh beşlisine rast perdesi üzerinde çargâh dörtlüsünün eklenmesiyle oluşur.

Donanım

Herhangi bir ses değiştirici işaret almaz.

Yeden

Buselik veya kaba buselik perdesidir.

Seyir Özellikleri

Seyre, genellikle durak perdesi civarından başlanır. Pes taraftaki çargâh beşlisinde dolaşarak güçlü perdesinde kalış yapılır. Güçlü perdesinden sonra gelen çargâh dörtlüsü duyurularak tiz durak perdesine (tiz çargâh-ince do) kadar çıkılır. Tekrar güçlü perdesine inilerek asma karar yapılır. Pes taraftaki çargâh beşlisi duyurularak durak sesinde tam karar yapılır.

16. Etkinlik

Aşağıdaki çargâh makamı seyir örneğini, yukarıdaki bilgiler doğrultusunda inceleyiniz. Etüdün solfejini yapınız ve etüdü seslendiriniz.

Çargâh Seyir Örneği

I. Pozisyonda Çargâh Dizisini Çalma

17. Etkinlik

Aşağıdaki verilen dizi çalışmalarını seslendiriniz.

1

0 1 3 4 0 1 3 4 4 3 1 0 4 3 1 0

2

□ V □ V □ V

Ay Orta Orta Ay Dip Dip

3

□ V □ V □ V

0 4 0 1 2 4

Ay Orta Orta

I. Pozisyonda Çargâh Dizisinde Etüt ve Eserler

18. Etkinlik

Aşağıdaki alıştırmaları, yaylarına dikkat ederek çalınız.

1

Hacı Mehmet Andaç

Tıtır Tıtır Yürürsün

Kütahya Yöresi
Derleyen : Muzaffer Sansöz

4

Musical notation for 'Tıtır Tıtır Yürürsün' in bass clef, 4/4 time. The piece consists of three staves. The first staff starts with a square symbol and a 'V' above the first note. The second and third staves continue the melody with various rhythmic patterns and rests.

Giderim Yolum Dağdır

Bayburt Türküsü
Düzenleyen: Ülkü Özgür

5

Musical notation for 'Giderim Yolum Dağdır' in bass clef, 10/8 time. The piece consists of three staves. The first staff has square symbols and 'V' marks above several notes. The second and third staves continue the melody with various rhythmic patterns and rests.

Hoş Bilezik

Erzurum Türküsü
Kaynak : Ağa Dede Keskin

6

Musical notation for 'Hoş Bilezik' in bass clef, 6/8 time. The piece consists of two staves. The first staff has square symbols and 'V' marks above several notes. The second staff continues the melody with various rhythmic patterns and rests, including first and second endings.

19. Etkinlik

Aşağıdaki verilen Çargâh Oyun Havası adlı eserin ses kayıtlarını değişik kaynaklardan dinleyiniz.

Çargâh Oyun Havası

Saadettin Arel

1

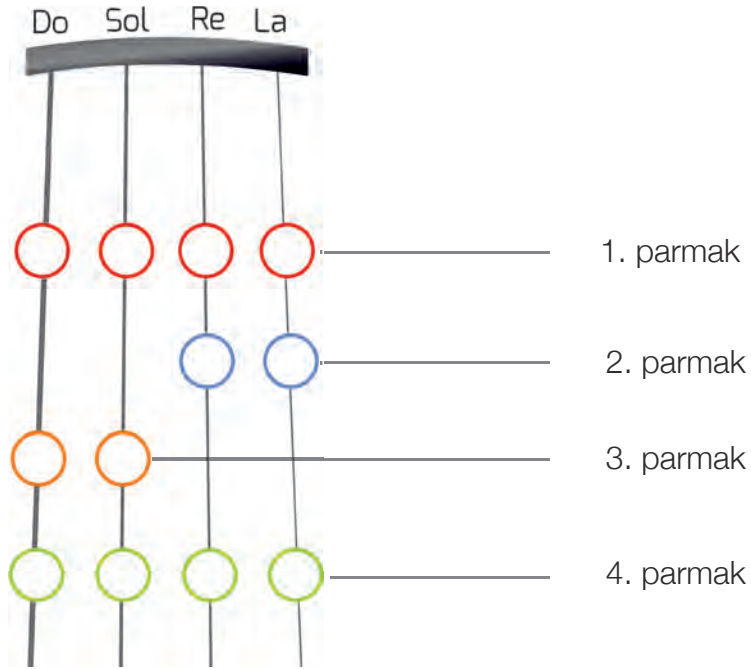
The musical score is written in bass clef with a time signature of 8/8. It begins with a key signature of one flat (B-flat). The first staff includes a '1' in a blue box. The notation consists of eighth and sixteenth notes, with some triplets and rests. The score concludes with a double bar line and repeat dots.

Kendimizi Değerlendirelim

1. Çello çalmada pozisyon kavramı nedir? Açıklayınız.

.....
.....
.....
.....

2. Çelloda I. pozisyonda, tüm tellerde, hangi parmak hangi notaya karşılık gelmektedir? Aşağıdaki tabloya notaların isimlerini yazınız.

3. Do majör dizisi hangi aralıklardan oluşmaktadır? Yazınız.

.....
.....
.....

4. Çargâh makamı dizisini oluşturan beşliler ve dörtlüler nelerdir? Yazınız.

.....
.....
.....

5. Çargâh makamının durak, güçlü ve yeden perdelerini Türk ve Batı müziğindeki isimleriyle yazınız.

.....
.....
.....

KONTROL LİSTESİ

YÖNERGE: I. Konum Doğal Durumda Diziler, Etütler, Eserler ünitesindeki dizi, etüt ve eserleri çalma becerinizi değerlendirmek amacıyla verilen aşağıdaki kontrol listesini öğretmeniniz ile doldurunuz. Davranışların gözlenip gözlenmeme durumuna göre yapılabilenler için “EVET” yapılamayanlar için “HAYIR” sütununa (✓) işareti koyunuz.

GÖZLENECEK DAVRANIŞLAR		EVET	HAYIR
1	Dizi, etüt ve eserleri çalarken parmakların doğal durumları bozulmadan parmaklarının etli kısımları ile kolunun ağırlığını taşıyacak şekilde tele basar.	☐	☐
2	Dizi, etüt ve eserleri deşifre ederek çalar.	☐	☐
3	Dizi, etüt ve eserleri yay çeşitleri ve yay tekniklerine uygun çalar.	☐	☐
4	Dizi, etüt ve eserleri bütün yayda kesintisiz duyulacak şekilde çalar.	☐	☐
5	Dizi, etüt ve eserleri alt yarıda ayrı yaylarda sesler arasında boşluk olmayacak şekilde çalar.	☐	☐
6	Dizi, etüt ve eserleri üst yarıda ayrı yaylarda sesler arasında boşluk olmayacak şekilde çalar.	☐	☐
7	Dizi, etüt ve eserleri çalarken yayın uygun açıyla tel değiştirmiş olmasına dikkat eder.	☐	☐
8	Dizi, etüt ve eserleri çalarken kolun uygun açıyla tel değiştirmiş olmasına dikkat eder.	☐	☐
9	Dizi, etüt ve eserleri çalarken pürüzsüz ses elde eder.	☐	☐
10	Dizi, etüt ve eserleri çalarken vurgusuz ses elde eder.	☐	☐

Not: Gözlenen her davranış için 10 puan alınır.

4 ÜNİTE

YAY TEKNİKLERİ-1

Davidoff (Davidov)

2

Cello I

Cello II

9

Schröder

3

Cello I

Cello II

Schröder

6

Cello I

Cello II

Schröder

7

Cello I

Cello II

Uyarı

Detaje tekniğinde, her ses ayrı yayda ancak yay değişimlerinde bağlı ve arada herhangi bir duraksama olmadan çalınmalıdır. Başka bir deyişle, sesler arasında kopukluk ve boşluk yaratılmadan aynı gürlükte ses elde edilmelidir. Seslendirilen nota, diğer notaya kadar sürdürülmelidir.

Schröder

8

The musical score is written for a double bass in C major, 4/4 time. It consists of four systems, each with two staves. The first system starts with a 'V' marking above the first measure. Fingerings are indicated by numbers 1-4 above the notes. The score includes various rhythmic patterns and articulations, such as slurs and accents. The final measure of the fourth system ends with a double bar line and a fermata over the final note.

Werner

9

Sebastian Lee

10

I. Pozisyonda Parmak Çalışması

11

12

Musical notation for measures 12-13. The system consists of two staves. The top staff is in bass clef with a common time signature (C). It begins with a fingering diagram: a square with a 'V' above it, and the numbers '4 1 0 2' below it. The melody is a continuous eighth-note pattern. The bottom staff is also in bass clef with a common time signature. It features a bass line with quarter notes and rests, including a sharp sign (#) on the second measure.

Musical notation for measures 14-18. The system consists of two staves. The top staff continues the eighth-note melody. The bottom staff continues the bass line with quarter notes and rests, ending with a sharp sign (#) on the final measure.

Musical notation for measures 19-24. The system consists of two staves. The top staff continues the eighth-note melody. The bottom staff continues the bass line with quarter notes and rests, including a sharp sign (#) and a flat sign (b) on the second and fourth measures.

Musical notation for measures 25-29. The system consists of two staves. The top staff continues the eighth-note melody. The bottom staff continues the bass line with quarter notes and rests.

Musical notation for measures 30-34. The system consists of two staves. The top staff continues the eighth-note melody. The bottom staff continues the bass line with quarter notes and rests, ending with a double bar line.

Schröder

13

2 V

4 1 0 2 0 3 0 0 4 3 0 0 3 0 3 0 4 0 1 0 3 0 3 0

4 0 1 0 3 0 4 1 4 1 0 2 0 4 1 4 0 4 0 2 0 2 0 3 0 0 4

3 0 0 4 1 4 1 0 1 3 1 4 1 4 1 0 1 3 1 4 1 0 2 0 3 0 4 1 4 2 4

3 0 4 2 1 4 2 0 2 0 1 0 4 1 4 0 3 0 3 4 0 3 0

14

4 1 4 2 0 3 4 1 4 1 0 4 0 2 0 3 4 1 4 2 0 1 4 3 0 0

0 0 4 0 1 0 4 0 0 0 4 0 1 0 4 0 3 0 0 0 4 0 1 0 0 0 2 0 1 0 4 0

1 4 2 3 0 4 1 4 2 1 4 2 0 4 1 0 3 0 4 0 3 0 3 0 4

2. Legato (Bağlı) Çalma Tekniği

Legato terimi, İtalyanca kökenli olup “bağlı” anlamına gelmektedir. Legato, tüm çalgılarda olduğu gibi çelloda da çeşitli müzikal ifadelerde kullanılan bir yay tekniğidir. Yaylı çalgılarda ardı ardına yazılmış notaları, tek yayda çalmak şeklinde ifade edilen legato, yazılmış olan sesleri birbirine kaynaştırarak çalmak olarak da tanımlanabilir.

Legato yükseklikleri; en az iki farklı notanın, birbirinden ayrılmadan ve yayın yönü değiştirilmeden tek yayda çalınmasıdır. Legato çalınması istenen notalar, (—) şekli ile birbirine bağlanır. Bağlanan bu notalar, kalından inceye gidiyorsa “çıkıcı legato”; inceden kalına gidiyorsa “inici legato” adını alır.

Legato yaparken seslerin aynı nitelikte çalınması, aynı yöndeki notaların sürelerine (birim değerlerine) uygun yay bölümlenmesiyle gerçekleşir. Yay, eşige paralel olarak sürdürüldüğünde yay ve tel değişimi belli olmamalı; sesler, kesintisiz ve pürüzsüz bir şekilde birbirlerine eklenmelidir.

Uyarı

Legato tekniğinde sağ kol, rahat ve yumuşak olmalı; bu yumuşaklık, bilekte ve parmaklarda hissedilmelidir. Yayın hızı, bağlı nota sayısına göre ayarlanarak tel değiştirme sırasında kesinlikle değiştirilmemelidir.

2. Etkinlik

Aşağıdaki alıştırmaları yayınızın alt yarısında, üst yarısında ve bütününde seslendiriniz.

1

2

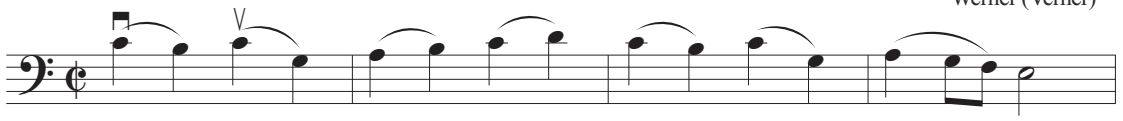
Saray Yolu

Elazığ Türküsü
Derleyen: Muzaffer Sarısözen

3

4

Do Majörde Legato Dizi ve Arpej Çalışmaları

Davidoff

5

Davidoff

6

Uyarı

Yedi numaralı alıştırmaya önce detaçe daha sonra üç bağılı ve altı bağılı olarak seslendirilmelidir.

7

Dotzauer

Feuillard (Foyard)

8

Sebastian Lee

9

Schröder

10

Cello I

Cello II

11

Cello I

Cello II

By

Feuillard

12

Cello I

Cello II

Werner

Franz Abt (Franz Abt)

13

espress.

1 0 4 2

4 0 1 3

4

Do Majörde Detaşe, Legato Dizi ve Arpej Çalışmaları

Schröder

14

7

13

20

27

34

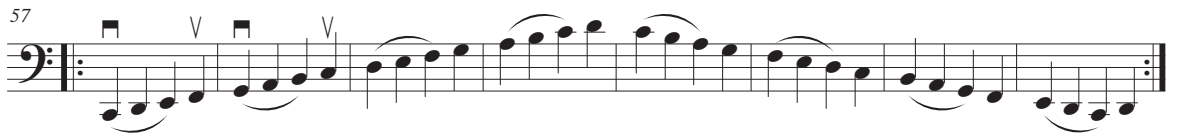
41

49

57

65

3. Etkinlik

Aşağıda karma olarak verilen dateşe ve legato çalışmalarını seslendiriniz.

Leopold Mozart (Lipold Mozart)

1

Cello I

Cello II

mf

mf

7

13

f

f

mf

mf

19

The musical score is for two cellos, Cello I and Cello II, in 3/4 time. It consists of 20 measures. The first system (measures 1-6) starts with a *mf* dynamic. The second system (measures 7-12) includes a repeat sign and a key signature change to one sharp (F#). The third system (measures 13-18) features a *f* dynamic in the first measure, followed by a *mf* dynamic. The fourth system (measures 19-20) concludes the piece. The score includes various articulation marks such as staccato (stacc.) and legato (legato) markings, as well as dynamic markings (*mf*, *f*).

4. ÜNİTE

Feuillard

Cello I

2

mf

Cello II

8

16

24

32

Görsel 24. Tamburi Cemil Bey (Tasviri)

Okuma Parçası

“1906’nın Mart ayında baharın müjdecisi olan günlerden birinde yapılan fasılda daha önceden Tamburi Cemil’in viyolonsel çaldığını öğrenmiş olan, Tamburi Cemil’in de büyük saygı ve sevgi duyduğu Fazıl Paşa, akrabası olan Ferit Hüsnü Paşa’nın oğlu yüzbaşı Tahsin Bey’e İstanbul’dan bir viyolonsel getirtmişti. Tamburi Cemil fasla viyolonselle katılarak, taksimler yaptı. Konuklar arasındaki Hüsnü Paşa’nın viyolonselle hızlı eserleri çalmanın güç olacağını dile getirmesi üzerine Tamburi Cemil’in isteğiyle bir köçekçe faslına başlandı. Köçekçelerde ve fasıl sırasında girip çıktığı taksimlerde Tamburi Cemil’in gösterdiği ustalık ve kıvraklığın karşısında Hüsnü Paşa özür diledi.”

Akan, E. (1992). *Tamburi Cemil Bey*, İzmir, s.379

KONTROL LİSTESİ

YÖNERGE: Boş tellerde çaldığınız alıştırmalarda detaje tekniğini uygulama durumunuzu belirlemek amacıyla verilen aşağıdaki kontrol listesini öğretmeninizle doldurunuz. Uygulanabilenler için "EVET", uygulanamayanlar için "HAYIR" sütununa (✓) işareti koyunuz.

GÖZLENECEK DAVRANIŞLAR		EVET	HAYIR
1	Notaları ayrı yaylarda çalar.	☐	☐
2	Dizi, etüt ve eserleri deşifre ederek çalar.	☐	☐
3	Ayrı hareketlerle çaldığı her notanın kesintisiz ve aynı basınçta olmasına dikkat eder.	☐	☐
4	Eser ve etütlerde detaje çalma tekniği özelliklerini uygular.	☐	☐
5	Bir sestem diğerine geçişte yayı aynı hızda devam ettirir.	☐	☐
6	Yayı, kıllar tele tam yapışacak şekilde yerleştirerek sürdürür.	☐	☐
7	Yay hareketlerini, eşiğe paralel olarak uygular.	☐	☐
8	Notaları, süresi kadar çalar.	☐	☐
9	Belli bir ritme uygun olarak bağımsız teknikte, boş tel değışimleri yapar.	☐	☐
10	Etüt ve eserleri, belli bir ritme uygun olarak bağımsız teknikte çalar.	☐	☐

Not: Gözlenen her davranış için 10 puan alınır.

KONTROL LİSTESİ

YÖNERGE: Boş tellerde çaldığınız alıştırmalarda legato tekniğini uygulama durumunuzu belirlemek amacıyla verilen aşağıdaki kontrol listesini öğretmeninizle doldurunuz. . Uygulanabilenler için "EVET", uygulanamayanlar için "HAYIR" sütununa (✓) işareti koyunuz.

GÖZLENECEK DAVRANIŞLAR		EVET	HAYIR
1	Notaları tek yay hareketi ile aynı yönde çalar.	☐	☐
2	Her notanın, kesintisiz ve pürüzsüz bağlanmasına dikkat eder.	☐	☐
3	Notaları, değerlerine göre yayı uygun bölümleyerek çalar.	☐	☐
4	Sağ kol, el, bilek ve parmakların yay üzerinde yumuşak durmasına dikkat eder.	☐	☐
5	Tel değişimlerini, kol açıklığından yararlanarak tele uygun açıyla yapar.	☐	☐
6	Yay hareketlerini, eşiğe paralel olarak uygular.	☐	☐
7	Aynı yaydaki notaları, yayın basıncını değiştirmeden çalar.	☐	☐
8	Aynı yaydaki notaları, yayın hızını değiştirmeden çalar.	☐	☐
9	Belli bir ritme uygun olarak bağlı tekniklerle boş tel değişimlerini yapar.	☐	☐
10	Etüt ve eserleri, belli bir ritme uygun olarak bağlı teknikle çalar.	☐	☐

Not: Gözlenen her davranış için 10 puan alınır.

5 ÜNİTE

DİZİ- MAKAMLAR VE İLGİLİ DAĞARCIK

DİZİ, MAKAMLAR VE İLGİLİ DAĞARCIK - 1

Hazırlık Çalışması

Şarkı, saz semaisi, peşrev, zeybek, oyun havası ve türkü formlarını araştırınız.

1. Sol Majör Dizisi

I. pozisyondaki bir oktav sol majör dizisi, 3 ve 2. tellerde (sol-re) çalınır. Ses değıştirci olarak “fa diyez” alır. Aşağıdaki şekilde görüldüğü gibi dizeğin başında, fa anahtarından sonra yazılır.

1. Etkinlik

Aşağıda verilen dizek üzerine 3. boş tel “sol” sesinden başlayarak bir oktav “sol dizisi” yazınız. Daha önce öğrendiğiniz majör dizi kalıbını, “sol dizisi” üzerine uygulayınız.

2. Etkinlik

Aşağıdaki alıştırmaları, yayınızın bütünü kullanarak seslendiriniz.

1

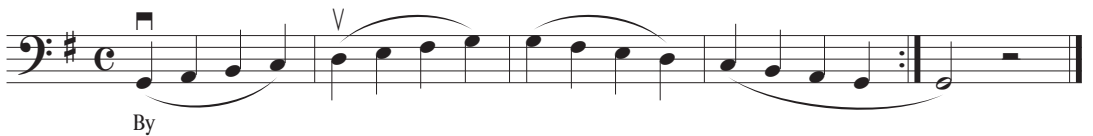
By

2

By

3

By

Sol Majör Dizisini Farklı Yaylarda Seslendirme Çalışmaları

3. Etkinlik

Aşağıdaki alıştırmaları önce yayınızın ağırlık ortasında, sonra alt yarısında ve üst yarısında seslendiriniz.

1

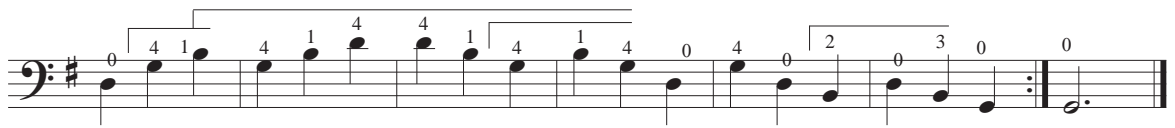
2

3

4

5

6

4. Etkinlik

Aşağıdaki alıştırmaları, yayınızın bütününü kullanarak seslendiriniz.

1

2

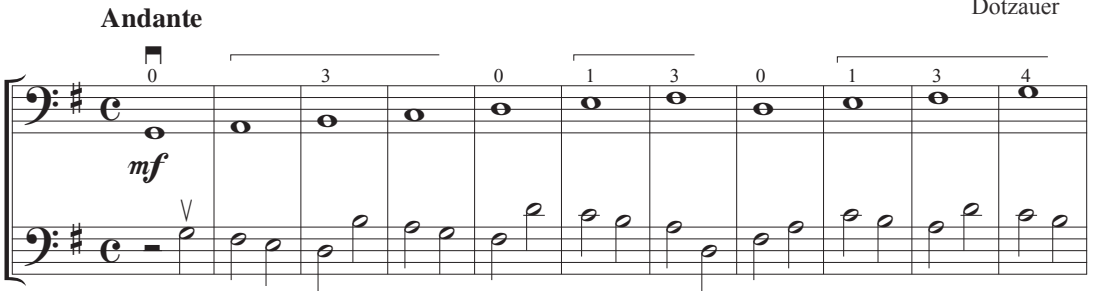
Sol Majör Tonunda Eser ve Etütler

5. Etkinlik

Aşağıdaki 1. alıştırmayı, yayınızın bütününü kullanarak seslendiriniz. Diğer alıştırmaları yayınızın ağırlık ortasında ve ortasında seslendiriniz.

1

2

Marderovsky (Marderovski)

3

Orta

0 V
0 0 1 3 4 0 0 1 2
3 4 3 0 3 4 3
0 0 3 0 4 0 3 0

Sebastian Lee

4

Orta

Miedlar

5

5. ÜNİTE

Sol Majörde Üçlü, Dörtlü ve Beşli Aralık Çalışmaları

6

6

7

7

8

8

9

Schröder

9

Davidoff

Cello I

10

Cello II

Musical notation for Cello I and Cello II, measures 1-4. The key signature is one sharp (F#) and the time signature is common time (C). Cello I plays a melodic line with slurs and accents, while Cello II provides a harmonic accompaniment with sustained notes.

Musical notation for Cello I and Cello II, measures 5-8. The notation continues with similar melodic and harmonic patterns, including slurs and accents.

Musical notation for Cello I and Cello II, measures 9-12. The melodic line in Cello I becomes more active with eighth notes, while Cello II continues with sustained notes.

Musical notation for Cello I and Cello II, measures 13-16. The notation shows further development of the melodic and harmonic themes.

Musical notation for Cello I and Cello II, measures 17-21. The melodic line in Cello I features more complex rhythmic patterns and slurs.

Musical notation for Cello I and Cello II, measures 22-25. The notation concludes with a final melodic phrase in Cello I and sustained notes in Cello II.

11

Cello I

Cello II

Açık Pozisyon

1. pozisyonda açık durulanma, iki farklı şekilde uygulanır (Görsel 25-26). Aşağı doğru açık durumda, sol elin 1. parmağı yerinde sabit kalırken 2, 3 ve 4. parmakların her biri, yarımşar ses daha ince basacak şekilde konumlandırılır. Örneğin “re” telinde kapalı durumda, 4. parmak “sol” basarken aşağı doğru açık durumda “sol diyez” basar.

Yukarıya doğru açık durumda ise sol elin 2, 3 ve 4. parmakları yerinde sabit kalırken 1. parmak, doğal durumundan yarım ses daha kalın basacak şekilde konumlandırılır. Örneğin “la” telinde kapalı durumda, 1. parmak “si” basarken yukarı doğru açık durumda “si bemol” basar.

Görsel 25. Sol elin aşağı doğru açık durumda önden görünümü

Görsel 26. Sol elin yukarı doğru açık durumda önden görünümü

6. Etkinlik

Aşağıdaki 1. açık pozisyon alıştırmasını, “aşağı doğru açık durumda”; 2. açık pozisyon alıştırmasını ise “yukarı doğru açık durumda” seslendiriniz.

1

The exercise consists of eight staves of music in bass clef, common time, and one sharp (F#). The first four staves represent the 'downward open position' (aşağı doğru açık durumda) and the last four staves represent the 'upward open position' (yukarı doğru açık durumda). Each staff contains a sequence of notes with fingerings (1-4) and accidentals (sharps and flats). The exercise is divided into two parts by a double bar line with repeat dots.

2

The image displays eight staves of musical notation in bass clef, 6/8 time signature. The notation includes various rhythmic patterns, fingerings, and articulation marks. The first staff begins with a square accent mark and contains fingerings: 1, 2, 4, 2, 1, 0, 2, 1, 4, 2, 1. A 'V' mark is placed above the first measure. The second staff has fingerings: 0, 1, 3, 1, 3, 4, 3, 4, 3, 1, 3, 1, 0, 3, 1, 4, 3, 1. The third staff features a 'V' mark above the first measure. The fourth staff has a 'V' mark above the first measure. The fifth staff has a square accent mark above the first measure and a 'V' mark above the second measure. The sixth staff has a square accent mark above the first measure. The seventh staff has a square accent mark above the first measure and a 'V' mark above the second measure. The eighth staff has a square accent mark above the first measure. Each staff concludes with a double bar line and repeat dots.

2. Buselik Makamı

Kaynaklardan edinilen bilgilere göre en eski makamlardan biri olan buselik makamı, adını, makamı bulan 13. yüzyıl bestecisi Ebû Selik'ten almıştır. Bu makam, duyum açısından Batı müziği ses sistemine en yakın makamlardan biri olarak kabul edilmektedir.

Türk müziği ses sistemine göre buselik makamının dizisi şu şekildedir:

The image shows two musical staves in treble clef with a key signature of one sharp (F#). The first staff is labeled 'Yerinde Buselik 5'lisi' and 'Hüseyni'de Kürdi 4'lüsü'. The notes are: G4 (quarter), A4 (quarter), B4 (quarter), C5 (quarter), D5 (quarter), E5 (quarter), F#5 (quarter), G5 (quarter). The letters T, B, T, T, B, T, T are written below the notes. The second staff is labeled 'Yerinde Buselik 5'lisi' and 'Hüseyni'de Hicaz 4'lüsü'. The notes are: G4 (quarter), A4 (quarter), B4 (quarter), C5 (quarter), D5 (quarter), E5 (quarter), F#5 (quarter), G5 (quarter). The letters T, B, T, T, S, A, S are written below the notes.

Buselik makamı dizisinin Batı müziği ses sistemine göre gösterimi şu şekildedir:

The image shows a musical staff in bass clef with a key signature of one sharp (F#). The notes are: G3 (quarter), A3 (quarter), B3 (quarter), C4 (quarter), D4 (quarter), E4 (quarter), F#4 (quarter), G4 (quarter), A4 (quarter), B4 (quarter), C5 (quarter), D5 (quarter), E5 (quarter), F#5 (quarter), G5 (quarter). The letters T, 3, 4, 0, 1, 2, 4, 0, 0, 4, 2, 1, 0, 4, 3, 1 are written above the notes.

Buselik Makamının Özellikleri

Durak	Dügâh perdesidir (la).
Seyir	Çıkıcıdır. Bazen inici-çıkıcı olarak da kullanılır.
Güçlü	Hüseynidir (mi).
Dizi	İki çeşit buselik dizisi bulunur. En basit haliyle dügâh perdesi, (la) üzerinde buselik beşlisine (TBTT), hüseyini (mi) perdesinde kürdi dördlüsünün (BTT) eklenmesiyle oluşur. İkinci şekliyle ise dügâh perdesi üzerinde, buselik beşlisine hüseyini perdesinde hicaz dördlüsünün eklenmesiyle oluşur.
Donanım	Herhangi bir ses değiştirici işaret almaz. Eserler içinde yedenli kalıflarda "sol diyez" alır ancak bu işaret donanımda gösterilmez.
Yeden	Nim zirgüle (sol diyez) perdesidir.
Seyir Özellikleri	Makamın seyri en yalın haliyle şu şekildedir: Seyre, rast perdesi üzerinde çargâh dördlüsü ile başlanır. Dügâh perdesi üzerinde buselik beşlisi duyurulur. Hüseyini perdesinde asma kalış yapılır. Hüseyini üzerindeki kürdi dördlüsü de duyurulduktan sonra çeşitli geçkiler kullanılarak tekrar güçlü perdesine inilir. Daha sonra tekrar buselik beşlisi duyurularak çoğunlukla yedenli tam karar yapılır.

7. Etkinlik

Aşağıdaki buselik makamı seyir örneğini öğretmeninizle birlikte inceleyiniz.

Buselik Seyir Örneği

Buselik Makamı Dizisi

8. Etkinlik

Aşağıdaki dizi çalışmalarını, yay özelliklerine dikkat ederek seslendiriniz.

Yarımcı Pozisyon

Çello çalmada yarımcı pozisyon, sol elin parmaklarının, I. pozisyondaki durumları değiştirilmeden yarım ses pes konumlandırılmasıdır (Görsel 27). Tüm parmaklar, tuşe üzerine, boş tele göre yarım ses ince olacak şekilde yerleştirilir. Örneğin "re" telinde I. pozisyonda, 3. parmakla seslendirilen "fa diyez" sesi, yarımcı pozisyonda 4.parmakla; 1.parmakla seslendirilen "mi" sesi de 2.parmakla çalınır.

Uyarı

Sol elin parmakları tele baskı yaparken kolun ağırlığını parmak uçlarına taşıyacak şekilde kullanılmalıdır.

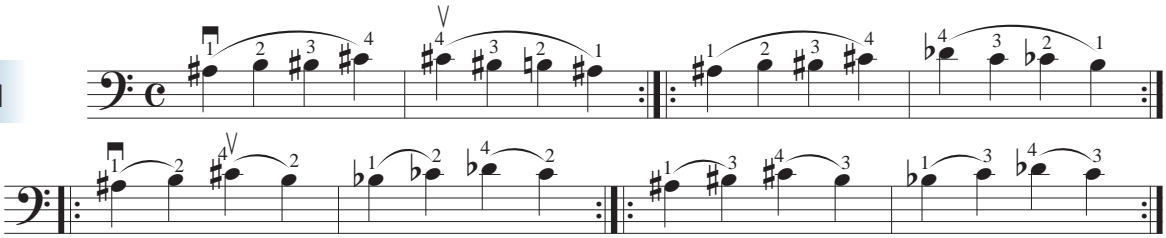
Görsel 27. Sol elin konumu

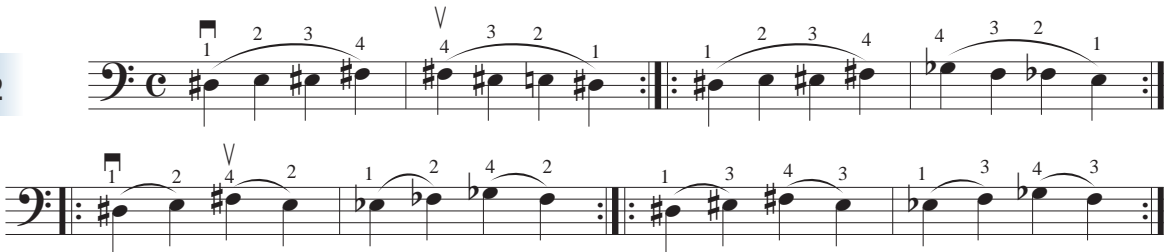
9. Etkinlik

Aşağıda verilen alıştırmaları, yukarıdaki bilgiler doğrultusunda seslendiriniz.

1

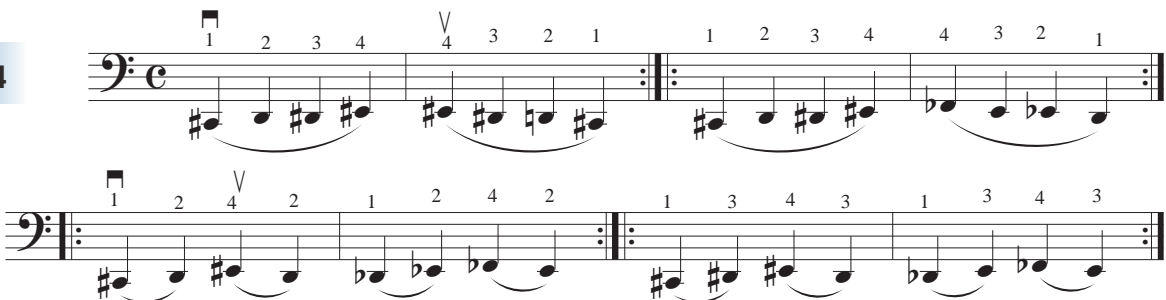
2

3

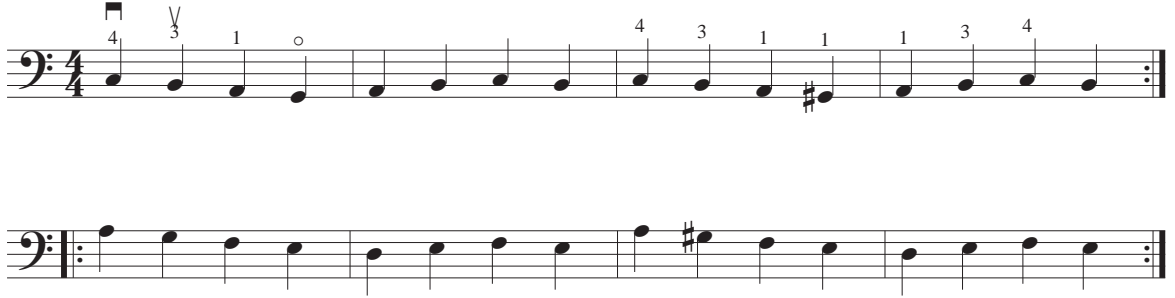

4

Buselik Parmak Etüdü

1

Buselik Makamında Etüt ve Eserler

10. Etkinlik

Aşağıdaki etüt ve eserleri, yay özelliklerine göre seslendiriniz. 3, 4 ve 5. alıştırma'nın ses kayıtlarını dinleyiniz.

Bana Bir Aşk Masalından Şarkılar Söyle

Erol Sayan

1

Buselik Etüt

Salih Aydoğan

2

By

Rüzgar Kırdı Dalımı

Selahattin Erköse

3

§

Son

§

Buselik Peşrev (1.Hane ve Teslim Hanesi)

Kemençeci Nikolaki

4

1. Hane

Teslim

Bilgi Notu

Peşrev: Fasil ve programlı müzikte giriş müziği olarak kullanılan, çalgı toplulukları için yazılmış saz eserleridir.

Sıyırıp Kınından Gümüş Palanı

Buselik Zeybek

Cevdet Çağla

5

5

V

3

3

3

3

3

Güle Sor Bülbüle Sor

İsmail Baha Süreلسان

6

6

V

§

Fine

1.

2.

§

Buselik Saz Semaisi

I.Mahmut (1696-1754)

7

§ Teslim

2. Hane

§

3. Hane

18

4. Hane

25

Uyarı

Yukarıdaki saz semaisi seslendirilirken her haneden sonra teslim bölümü çalınmalıdır.

3. Mi Minör Dizisi

Her majör dizinin, onunla aynı ses değıştirici işaretleri alan bir minör dizi karşılığı vardır. Bir majör dizinin altıncı derecesi, onun ilgili minör dizisinin karar sesini (1. derecesi) oluşturur. Sol majör dizisinin altıncı derecesindeki ses, "mi" sesidir. Dolayısıyla sol majör dizisinin ilgili minör dizisi "mi minör" adını alır.

1 2 3 4 5 6 7 8

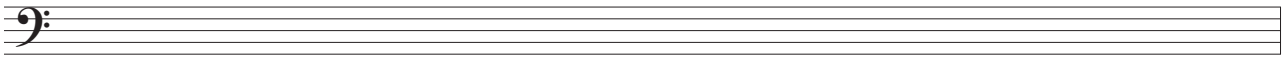
6. derece "mi" sesi

Minör dizi kalıbı, 1T 1Y 2T 1Y 2T şeklindedir.

11. Etkinlik

Yukarıdaki bilgiler doğrultusunda aşağıdaki dizeğe "mi" dizisi yazınız ve yazdığınız diziyi "minör" kalıba uyarlayınız.

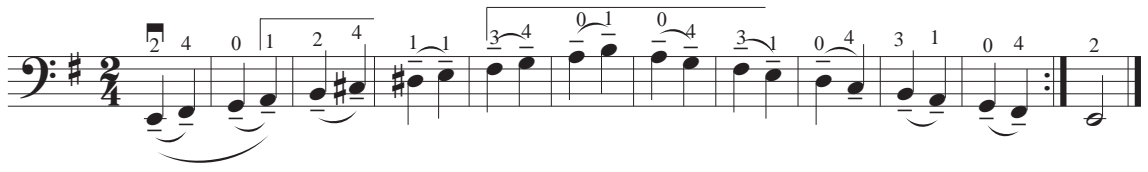

Bir Oktav Doğal Mi Minör

Bir Oktav Armonik Mi Minör

5. ÜNİTE

3

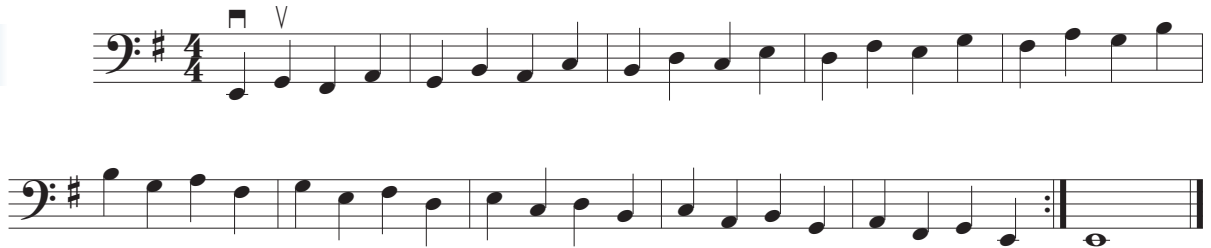

Mi Minörde Üçlü, Dörtlü ve Beşli Aralık Çalışmaları

4

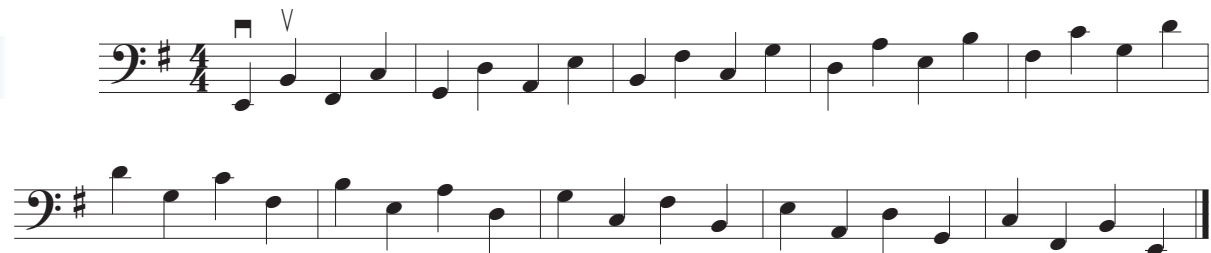
5

6

7

Mi Minörde Arpej Çalışmaları

8

Ay
Üy

Mi Minör Tonunda Etüt ve Eserler

13. Etkinlik

Aşağıdaki alıştırmaları önce yayınızın ağırlık ortasında, sonra alt yarısında ve üst yarısında seslendiriniz.

Schröder

Cello I
1
mf

Cello II

11

Schröder

2

Cello I

Cello II

Uyarı

Aşağıdaki çalışmada verilen ayrı sekizlik notalarda yay, baskısız ve hızlı kullanılmalıdır.

Davidoff

3

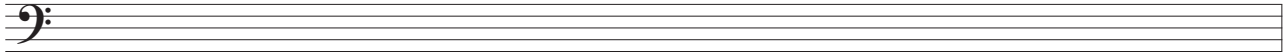
4. La Minör Dizisi

Do majörün ilgili minörüdür. Doğal minör herhangi bir ses değıştirici işaret almaz. Armonik minörde “sol diyez”, melodik minörde ise “fa diyez” ve “sol diyez” alır.

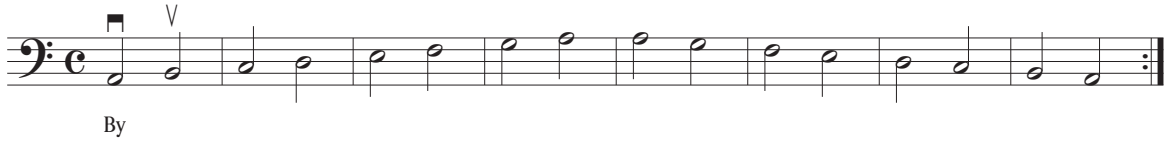

14. Etkinlik

Aşğıdaki dizeğe doğal, armonik ve melodik “la minör” dizileri yazınız. Aralıkları inceleyerek solfejini yapınız.

Bir Oktav Doğal La Minör

Bir Oktav Armonik La Minör

Bir Oktav Melodik La Minör

La Minör Dizisini Farklı Yay Şekilleri ile Seslendirme Çalışmaları

15. Etkinlik

Aşağıdaki alıştırmaların ilk üçünü üzerinde yazan yaylara göre diğerlerini ise yayınızın ortasında, ökçesinde ve ucunda çalınız.

1

La Minörde Üçlü, Dörtlü ve Beşli Aralık Çalışmaları

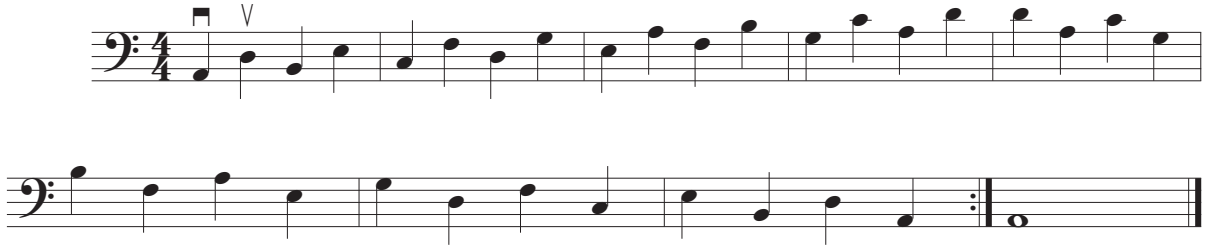
2

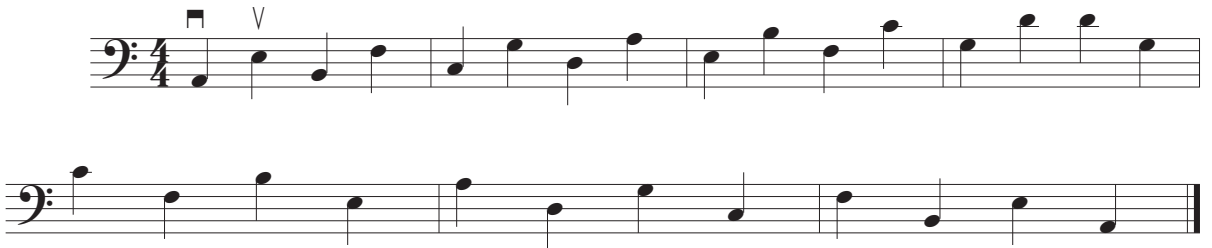
3

4

5

La Minörde Arpej Çalışması

6

By

La Minör Tonunda Etüt ve Eserler

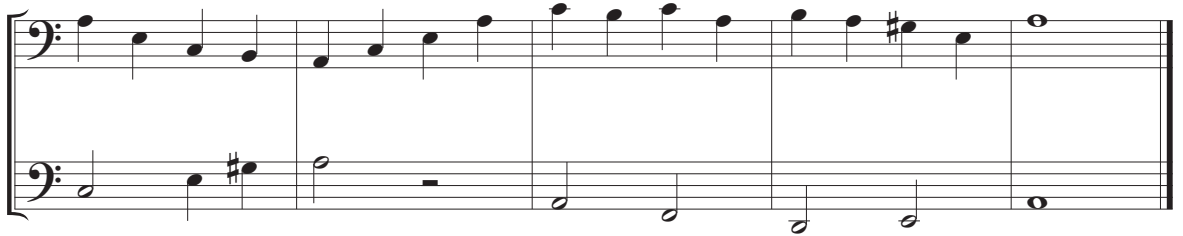

16. Etkinlik

Aşağıdaki alıştırmaları önce yayınızın ağırlık ortasında, sonra alt yarısında ve üst yarısında seslendiriniz.

Sebastian Lee

1

Marderovsky

2

Musical score for exercise 2 by Marderovsky. It consists of five staves of music in bass clef and common time (C). The first staff begins with a forte (*f*) dynamic marking. The music is a single melodic line with a sequence of eighth and quarter notes, ending with a whole note.

Phalese

3

Musical score for exercise 3 by Phalese, for Cello I and Cello II. The score is in 3/4 time and consists of three systems of two staves each. The first system includes fingering and breath marks (v) above the notes. The music features a mix of eighth and quarter notes with various articulations and dynamics.

Sebastian Lee

4

f

5

Cello I

Cello II

4

V V

9

15

6

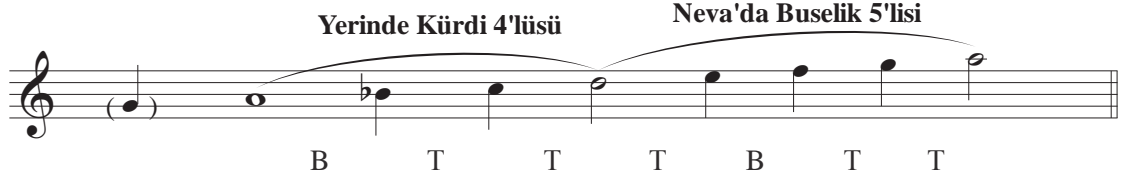
Cello I

Cello II

5. Kürdi Makamı

Daha önceleri farklı isimlerle adlandırılan makam, "kürdi" adını, Ladikli Mehmet Çelebi döneminde almıştır. Geleneksel Türk halk müziğinde bozlak ayağı şeklindeki örneklerine sıkça rastladığımız kürdi makamı, son yıllarda Türk sanat müziğinde ve popüler müzikte de kullanılmaya başlanmıştır.

Türk müziği ses sistemine göre kürdi makamının dizisi şu şekildedir:

Kürdi makamı dizisinin Batı müziği ses sistemine göre gösterimi şu şekildedir (la kararlı):

Bilgi Notu

Kürdi dörtlüsüne ya da dizisine "zembeme" adı da verilmektedir.

Kürdi Makamının Özellikleri

Durak

Dügâh perdesidir (la).

Seyir

Çıkıcıdır. Bazen inici-çıkıcı olarak da kullanılır.

Güçlü

Nevadır (re).

Dizi

Yerinde (dügâh) kürdi dörtlüsüne (BTT), neva perdesi üzerinde buselik beşlisinin (TBTT) eklenmesiyle oluşur.

Donanım

Si beş komalık (küçük mücenneb) bemol donanıma yazılır.

Yeden

Rast (sol) perdesidir.

Seyir Özellikleri

Makama durak perdesi veya güçlü perdesi civarından başlanır. Neva perdesinde ilk kalış yapıldıktan sonra buselik beşlisi duyurulur. Makam işlenerek durak perdesine gelinir. Neva perdesi üzerindeki buselik beşlisi ile rast perdesi üzerindeki buselik beşlisi en çok işlenen dizilerdir.

17. Etkinlik

Aşağıda verilen seyir örneğini öğretmeninizle beraber inceleyiniz.

Ü.Özgür

Kürdi Makamı Dizisi

18. Etkinlik

Aşağıda verilen kürdi dizisi örneklerini seslendiriniz.

B. Demirel

1

1 2 4 0 1 2 4 0 0 4 2 1 0 4 2 1

2

Orta 1 2 4 0 1 2 4 0 0 4 2 1 0 4 2 1 By 1 2 4 0 1 2 4 0 0 4 2 1 0 4 2 1

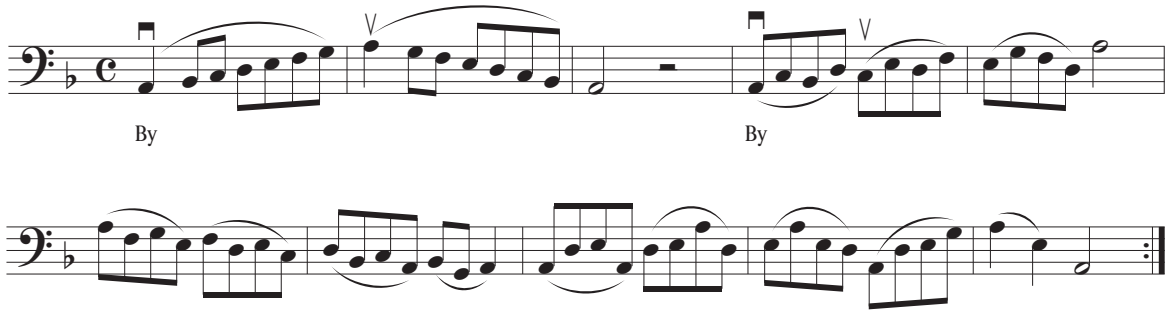
3

By Üy 2 4 0 1 2 4 0 By Ay 4 2 1 0 4 2 1 By 1 2 4 0 1 2 4 0 4 2 1 0 4 2 1

4

Orta 1 2 4 0 1 2 4 0 4 2 1 0 4 2 1 By 1 2 4 0 1 2 4 0 4 2 1 0 4 2 1

5

Kürdi Makamında Etüt ve Eserler

19. Etkinlik

Aşağıda verilen kürdi dizisi etüt ve eser örneklerini seslendiriniz. 3, 4 ve 5. alıştırımların ses kayıtlarını dinleyiniz.

1

Ş.Çilden

Son

Kütahya'nın Pınarları

Kütahya Yöresi
Derleyen: Yücel Paşmakçı
Kaynak: Hisarlı Ahmet

2

The musical score is written in bass clef with a 6/8 time signature. It begins with a *mf* dynamic marking. The melody consists of several lines of music, including a first ending and a second ending. The first ending is marked with '1.' and the second ending with '2.'. The score concludes with a double bar line and repeat dots.

Yörük Ali Zeybeği

Aydın Yöresi
Derleyen: TRT Müzik Dairesi

3

The musical score is written in bass clef with a 9/4 time signature. It consists of eight staves of music. The first staff begins with a treble clef and a 9/4 time signature, followed by a bass clef. The music is in a key with one flat (B-flat). The score features a variety of rhythmic patterns, including eighth and sixteenth notes, often grouped in beams. There are several measures with a 'V' above the staff, indicating a specific performance technique. The piece concludes with a double bar line.

Kürdi Peşrevi

Prens Dimitri Kantemiroğlu

1. Hane

4

1. Hane

Teşlim

Son

2. Hane

2. Hane

§

3. Hane

3. Hane

§

Acem Kızı

Kırşehir Yöresi
Derleyen: Osman Özdenkçi

5

5

Musical score for Acem Kızı, Kırşehir Yöresi, Derleyen: Osman Özdenkçi. The score is written in bass clef, 15/8 time signature, and B-flat major. It consists of six staves of music. The first staff has a '5' in a blue box to its left. The music features a mix of eighth and sixteenth notes, often beamed together, with some notes marked with a 'V' (accents). The piece concludes with a double bar line and repeat dots.

Kürdi Şarkı

A. Albuz

6

The musical score is written in 6/8 time and consists of three systems of music. The first system begins with a vocal line in the bass clef, marked *mp* (mezzo-piano). The piano accompaniment is in the grand staff (treble and bass clefs). The second system continues the vocal line and piano accompaniment. The third system begins with a vocal line in the bass clef, marked *mf* (mezzo-forte). The piano accompaniment continues in the grand staff. The score includes various musical notations such as notes, rests, slurs, and dynamic markings.

13

13

17

17

21

rit.

rit.

V

21

5. ÜNİTE

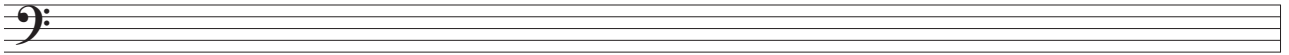
6. Fa Majör Dizisi

Fa majör, "si bemol" alır. Dizek başında, fa anahtarından sonra yazılır. Çelloda bir oktav fa majör dizisi "do-sol-re" telleri kullanılarak seslendirilir. La telinde si bemol kullanılırken birinci durum, açık konum kullanılır.

20. Etkinlik

Aşağıdaki dizek üzerine, "do" telindeki "fa" notasından başlayarak bir oktav "fa dizisi" yazınız ve "majör" kalıba uyarlayınız.

Bir Oktav Fa Majör

Bir Buçuk Oktav Fa Majör

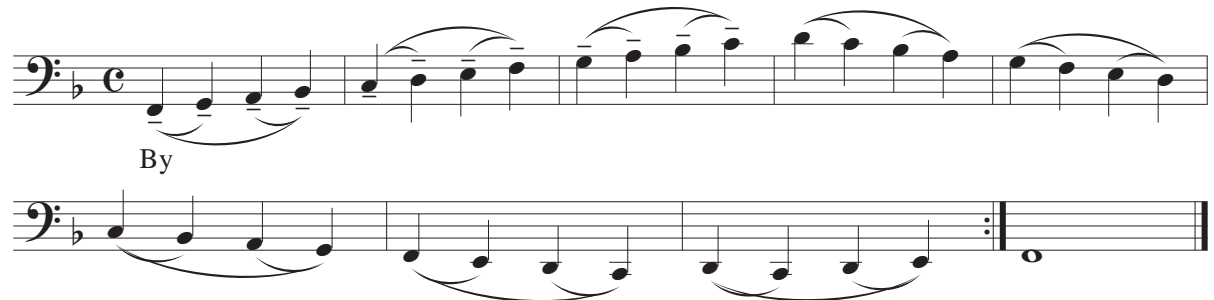
Fa Majör Dizisini Farklı Yaylarda Seslendirme Çalışmaları

21. Etkinlik

Aşağıda verilen dizi çalışmalarını seslendiriniz.

1

Fa Majörde Üçlü, Dörtlü ve Beşli Aralık Çalışmaları

2

Exercise 2: A sequence of five bass clef staves in 3/4 time, F major. The first staff starts with a square symbol, a '4' above the first note, and a 'V' above the fifth note. The sequence consists of eighth notes: F2, G2, A2, B2, C3, D3, E3, F3, G3, A3, B3, C4.

3

Exercise 3: A sequence of two bass clef staves in 4/4 time, F major. The first staff starts with a square symbol and a 'V' above the fifth note. The sequence consists of eighth notes: F2, G2, A2, B2, C3, D3, E3, F3, G3, A3, B3, C4.

4

Exercise 4: A sequence of two bass clef staves in common time, F major. The first staff starts with a square symbol and a 'V' above the fifth note. The second staff starts with the word 'Orta' above the first note. The sequence consists of eighth notes: F2, G2, A2, B2, C3, D3, E3, F3, G3, A3, B3, C4.

5

Exercise 5: A sequence of two bass clef staves in 4/4 time, F major. The first staff starts with a square symbol and a 'V' above the fifth note. The sequence consists of eighth notes: F2, G2, A2, B2, C3, D3, E3, F3, G3, A3, B3, C4.

5. ÜNİTE

Fa Majörde Arpej Çalışmaları

6

Ay
Üy

Fa Majör Tonunda Etüt ve Eserler

22. Etkinlik

Aşağıda verilen etüt ve eser örneklerini seslendiriniz.

1

Sebastian Lee

Dotzauer

2

Musical score for exercise 2 by Dotzauer. It consists of four staves of bass clef notation in 2/4 time. The first staff begins with a square symbol above the first measure. The second staff has the word "By" written above the first measure. The music features a series of eighth and sixteenth notes, often beamed together, with various phrasing slurs and ties.

Schröder

3

Musical score for exercise 3 by Schröder. It features two staves labeled "Cello I" and "Cello II" in 3/4 time. The key signature has one flat. The Cello I part is written in the bass clef and consists of a series of quarter and eighth notes. The Cello II part is also in the bass clef and features a more rhythmic pattern with eighth and sixteenth notes. The score is divided into three systems, each with two staves.

4

The musical score is written for two cellos in 4/4 time, with a key signature of one flat (B-flat). The score is divided into four systems, each with two staves: Cello I (top) and Cello II (bottom).
- **System 1:** Cello I plays a melodic line of eighth notes: G2, A2, B2, C3, D3, E3, F3, G3, A3, B3, C4, D4, E4, F4, G4. Cello II plays a bass line of whole notes: G1, B1, D2, F2, G2.
- **System 2:** Cello I continues with eighth notes: A3, B3, C4, D4, E4, F4, G4, A4, B4, C5, D5, E5, F5, G5, A5. Cello II plays whole notes: G1, B1, D2, F2, G2.
- **System 3:** Cello I continues with eighth notes: A5, B5, C6, D6, E6, F6, G6, A6, B6, C7, D7, E7, F7, G7, A7. Cello II plays octaves (marked with '8') on whole notes: G1, B1, D2, F2, G2.
- **System 4:** Cello I continues with eighth notes: A7, B7, C8, D8, E8, F8, G8, A8, B8, C9, D9, E9, F9, G9, A9. Cello II plays octaves (marked with '8') on whole notes: G1, B1, D2, F2, G2.
The score concludes with a double bar line.

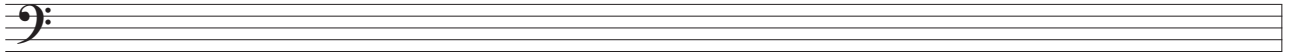
7. Re Minör Dizisi

Fa majörün ilgili minörüdür. Doğal minör dizi, sadece “si bemol” alır. Armonik minörde “si bemol” ile birlikte “do diyez”; melodik minörün çıkıcı dizisinde “si natürel”, “do diyez” alır. İnci dizide ise doğal minöre geri döner.

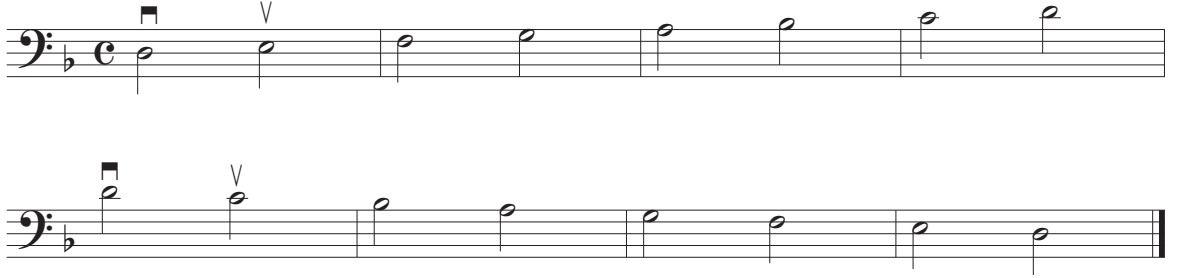

23. Etkinlik

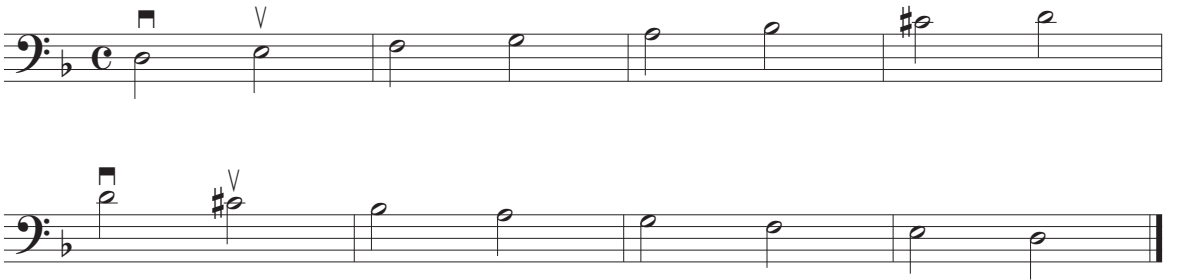
Aşağıdaki dizeğe doğal, armonik ve melodik “re minör” dizileri yazınız. Aralıkları inceleyerek solfejini yapınız.

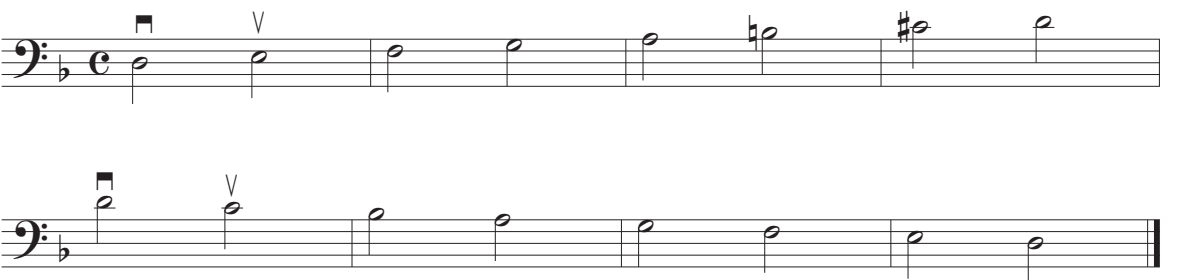
Bir Oktav Doğal Re Minör

Bir Oktav Armonik Re Minör

Bir Oktav Melodik Re Minör

İki Oktav Doğal Re Minör

Re Minör Dizisini Farklı Yalarda Seslendirme Çalışmaları

24. Etkinlik

Aşağıda verilen dizi örneklerini seslendiriniz.

1

Re Minörde Üçlü, Dörtlü ve Beşli Aralık Çalışmaları

2

3

4

5

Musical notation for exercise 5, consisting of three staves in bass clef with a key signature of one flat and a 4/4 time signature. The first staff starts with a square box and a 'V' above the first note. The music consists of eighth and quarter notes.

Re Minör Arpej Çalışmaları

6

Musical notation for exercise 6, consisting of four staves in bass clef with a key signature of one flat and a 3/4 time signature. The first staff starts with a square box and a 'V' above the first note, and has 'Ay' and 'Üy' written below the first two notes. The music includes eighth, quarter, and eighth-note pairs, with some notes beamed together.

7

Musical notation for exercise 7, consisting of two staves in bass clef with a key signature of one flat and a 3/4 time signature. The first staff starts with a square box and a 'V' above the first note. The music consists of eighth and quarter notes, with some notes beamed together.

Re Minör Tonunda Etüt ve Eserler

Abbiate (Abiyate)

1

2

The musical score consists of ten staves of music, all in bass clef and common time (C). The key signature has one flat (B-flat). The music is written in a single melodic line. The first staff begins with a treble clef and a common time signature, followed by a bass clef. The notation includes quarter notes, eighth notes, and sixteenth notes, often grouped with slurs and beams. There are several measures with accidentals, including sharps and naturals. The piece concludes with a double bar line.

Kendimizi Değerlendirelim

1. Sol majör tonunda örnek etüt ve eserler seslendiriniz.
2. Buselik makamını tanımlayınız.
3. Do telinde, fa diyez sesi için hangi parmağın açılarak kullanılacağını söyleyiniz.
4. “Mi minör” ve “la minör” ifadelerini tanımlayınız. Bu tellerde örnek seslendirmeler yapınız.
5. Kürdi makamını tanımlayınız. Bu makamda, örnek seslendirmeler yapınız.
6. “Fa majör” ifadesini tanımlayınız.
7. “Re minör” ifadesini tanımlayınız.
8. Bu makam, duyum açısından, Batı müziği ses sistemine en yakın makamlardan biri olarak kabul edilmektedir.

Yukarıda bahsedilen makam hangisidir?

- A) Buselik B) Çargâh C) Hüseyni D) Kürdi E) Detaşe

9. Buselik makamı dizisinin Batı müziği ses sistemine göre gösterimine, rast perdesi üzerinde çargâh dörtlü ile başlanır. Dügâh perdesi üzerinde buselik beşli duyurulur. Hüseyni perdesinde asma kalış yapılır. Hüseyni üzerindeki kürdi dörtlü de duyurulduktan sonra çeşitli geçkiler kullanılarak tekrar güçlü perdesine inilir. Daha sonra tekrar buselik beşli duyurularak çoğunlukla yedenli tam karar yapılır.

Metinde hangi kavrama vurgu yapılmaktadır?

- A) Donanım B) Güçlü C) Dizi D) Yeden E) Seyir

10. Doğal minör herhangi bir ses değiştirici işaret almayan, armonik minörde “sol diyez”; melodik minörde ise “fa diyez” ve “sol diyez” alan terim hangisidir?

- A) Sol Majör B) Mi minör C) La minör D) Fa majör E) Re minör

11. Geleneksel Türk halk müziğinde bozlak ayağı olarak örneklerine çok rastladığımız bu makam, son yıllarda Türk sanat müziğinde de popüler müzikte de sık kullanılmaktadır. Daha önceleri farklı isimlerle adlandırılan makam; adını, Ladikli Mehmet Çelebi döneminde almıştır.

Yukarıda zikredilen makam hangisidir?

- A) Buselik B) Çargâh C) Hüseyni D) Kürdi E) Detaşe

12. Fa majörün ilgili minörüdür. Doğal minör dizi, sadece si bemol alır. Armonik minörde si bemol ile birlikte do diyez; melodik minörde çıkıcı dizide si natürel, do diyez alır. İnci dizide ise doğal minöre geri döner.

Metinde bahsedilen terim hangisidir?

- A) Sol Majör B) Mi minör C) La minör D) Fa majör E) Re minör

KONTROL LİSTESİ

YÖNERGE: Dizi-Makamlar ve İlgili Dağarcık 1 ünitesindeki açık durumda sol elin tuşe üzerindeki konumu ve doğal durumdan açık duruma geçiş uygulamalarında durumunuzu değerlendirmek amacıyla verilen aşağıdaki kontrol listesini öğretmeniniz ile doldurunuz. Davranışların gözlenip gözlenmeme durumuna göre yapılabilenler için “gerçekleşti” yapılamayanlar için “gerçekleşmedi” sütununa (✓) işareti koyunuz.

GÖZLENECEK DAVRANIŞLAR		EVET	HAYIR
1	Alıştırma ve etütleri çalarken parmaklarını doğal duruma göre tele daha yatık basar.	☐	☐
2	Alıştırma ve etütleri çalarken sol elinin birinci parmağının yerini aynı bırakır ve ikinci, üçüncü, dördüncü parmaklarını doğal konumundan yarım ses tiz basacak şekilde konumlandırır.	☐	☐
3	Alıştırma ve etütleri çalarken sol elinin birinci parmağının yerini aynı bırakır ve ikinci, üçüncü, dördüncü parmaklarını doğal konumundan yarım ses tiz basacak şekilde konumlandırarak el ayasını açar.	☐	☐
4	Alıştırma ve etütleri çalarken el ayasını açar ve kol ağırlığını dengeleyebilmek için başparmak ve bileğin esnek olmasını sağlar.	☐	☐
5	Alıştırma ve etütleri çalarken açık durumdan doğal duruma geçişte, parmakları el ayasından kapar ve parmaklarının doğal kıvrıklığını koruyarak tele basar.	☐	☐
6	Alıştırma ve etütleri yay çeşitlerine uygun çalar.	☐	☐
7	Alıştırma ve etütleri yay tekniklerine uygun çalar.	☐	☐
8	Alıştırma ve etütleri çalarken yayın uygun açıyla tel değiştirmiş olmasına dikkat eder.	☐	☐
9	Alıştırma ve etütleri çalarken kolun uygun açıyla tel değiştirmiş olmasına dikkat eder.	☐	☐
10	Alıştırma ve etütleri çalarken pürüzsüz ve vurgusuz ses elde eder.	☐	☐

Not: Gözlenen her davranış için 10 puan alınır.

KONTROL LİSTESİ

YÖNERGE: Dizi-Makamlar ve İlgili Dağarcık 1, dizi, etüt ve eserleri çalma becerinizi değerlendirmek amacıyla verilen aşağıdaki kontrol listesini öğretmeniniz ile doldurunuz. Davranışların gözlenip gözlenmemeye durumuna göre yapılabilenler için “gerçekleşti” yapılamayanlar için “gerçekleşmedi” sütununa (✓) işareti koyunuz.

GÖZLENECEK DAVRANIŞLAR		EVET	HAYIR
1	Dizi, etüt ve eserleri deşifre ederek çalar.	☐	☐
2	Dizi, etüt ve eserleri çalarken parmaklarını doğal duruma göre tele daha yatık basar.	☐	☐
3	Dizi, etüt ve eserleri çalarken sol elinin birinci parmağının yerini aynı bırakır ve ikinci, üçüncü, dördüncü parmaklarını doğal konumundan yarım ses tiz basacak şekilde konumlandırarak el ayasını açar.	☐	☐
4	Dizi, etüt ve eserleri çalarken el ayasını açar ve kol ağırlığını dengeleyebilmek için başparmak ve bileğin esnek olmasını sağlar.	☐	☐
5	Dizi, etüt ve eserleri çalarken açık durumdan doğal duruma geçişte, parmakları el ayasından kapar ve parmaklarının doğal kıvrıklığını koruyarak tele basar.	☐	☐
6	Dizi, etüt ve eserleri yay çeşitlerine ve yay tekniklerine uygun çalar.	☐	☐
7	Dizi, etüt ve eserleri bütün yayda kesintisiz duyulacak şekilde çalar.	☐	☐
8	Dizi, etüt ve eserleri alt yarıda, üst yarıda ve ayrı yaylarda sesler arasında boşluk olmayacak şekilde çalar.	☐	☐
9	Dizi, etüt ve eserleri çalarken yayın ve kolun uygun açıyla tel değiştirmiş olmasına dikkat eder.	☐	☐
10	Dizi, etüt ve eserleri çalarken pürüzsüz ve vurgusuz ses elde eder.	☐	☐

Not: Gözlenen her davranış için 10 puan alınır.

KONTROL LİSTESİ

YÖNERGE: Dizi-Makamlar ve İlgili Dağarcık 1 dizi, etüt ve eserleri çalma becerinizi değerlendirmek amacıyla verilen aşağıdaki kontrol listesini öğretmeniniz ile doldurunuz. Davranışların gözlenip gözlenmeme durumuna göre yapılabilenler için “gerçekleşti” yapılamayanlar için “gerçekleşmedi” sütununa (✓) işareti koyunuz.

GÖZLENECEK DAVRANIŞLAR		EVET	HAYIR
1	Giyisi, dinleti ya da konser için uygundur.	☐	☐
2	Sahneye çıkarken çalgısını uygun şekilde taşır ve seyirciyi selamlar.	☐	☐
3	Eserleri, kendisine eşlik eden çalgıyla uyumlu çalar.	☐	☐
4	Minör, majör ve makamsal ezgileri deşifre ederek çalar.	☐	☐
5	Minör, majör ve makamsal ezgileri yay çeşitlerine ve yay tekniklerine uygun olarak çalar.	☐	☐
6	Minör, majör ve makamsal ezgileri bütün yayda kesintisiz duyulacak şekilde çalar.	☐	☐
7	Minör, majör ve makamsal ezgileri alt yarıda, ayrı yaylarda, sesler arasında boşluk olmayacak şekilde çalar.	☐	☐
8	Minör, majör ve makamsal ezgileri üst yarıda, ayrı yaylarda, sesler arasında boşluk olmayacak şekilde çalar.	☐	☐
9	Minör, majör ve makamsal ezgileri çalarken yayın ve kolun uygun açıyla tel değıştirmiş olmasına dikkat eder.	☐	☐
10	Minör, majör ve makamsal ezgileri çalarken pürüzsüz ve vurgusuz ses elde eder.	☐	☐

Not: Gözlenen her davranış için 10 puan alınır.

EKLER

Cevap Anahtarı

Öz Değerlendirme Formu

Akran Değerlendirme Formu

Grup Değerlendirme Formu

KENDİMİZİ DEĞERLENDİRELİM

CEVAP ANAHTARI

ÜNİTE ADI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
4. ÜNİTE			C	A	C							
5. ÜNİTE								A	E	C	D	E

ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU

Adı ve Soyadı :

Sınıfı :

Numarası :

YÖNERGE: Dizi, etüt ve eserlere çalışırken performansınızı en iyi şekilde ifade eden (her zaman, bazen, hiçbir zaman) aşağıdaki tabloda verilen seçeneğin altına (✓) işareti koyunuz.

Sıra No	DEĞERLENDİRİLECEK TUTUM VE DAVRANIŞLAR	DERECELER		
		Her zaman	Bazen	Hiçbir zaman
1	Planlı çalışmaya özen gösterdim.	☐	☐	☐
2	Çalışmalarım sırasında planıma uygun hareket ettim.	☐	☐	☐
3	Çeşitli kaynaklardan, kitabımdaki eserlerle benzer niteliklere sahip eserler araştırdım.	☐	☐	☐
4	Çeşitli kaynaklardan araştırdığım müzik eserlerini dinledim ve bu eserlerin kitabımdaki eserlerle ilişkisini kurmaya çalıştım.	☐	☐	☐
5	Çalışmalarımda, öğretmenimin çello çalma tekniği ile ilgili önerilerini uyguladım.	☐	☐	☐
6	Çalışma zamanımı verimli biçimde kullandım.	☐	☐	☐
7	Sorumluluklarımı tam anlamıyla yerine getirdim.	☐	☐	☐

Çalışmalarım Sırasında En İyi Yaptığım Şeyler ve Diğer Yorumlarım:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

AKRAN DEĞERLENDİRME FORMU

YÖNERGE: Bu form, arkadaşınızı değerlendirmeniz amacıyla hazırlanmıştır. Çalışmalarınızı en doğru şekilde yansıtan seçeneğe (✓) işareti koyunuz.

Etkinlik Adı :

Uygulayanın
Adı-Soyadı :

Arkadaşının
Adı-Soyadı :

Sınıfı :

Numaras :

Tarih :

Sıra No	ÖLÇÜTLER	Her zaman	Bazen	Hiçbir zaman
1	Arkadaşım, etkinlikten önce gerekli egzersizleri yapar.			
2	Arkadaşım, sahneye çıkarken kurallara uyar.			
3	Arkadaşım, diğer arkadaşlarla ve şefle uyumlu çalışmaya dikkat eder.			
4	Arkadaşım, armoniye önem gösterir.			
5	Arkadaşım, etkinliği gerçekleştirirken fiziksel duruşa dikkat eder.			
6	Arkadaşım, etkinliği gerçekleştirirken disipline önem verir.			
7	Arkadaşım, nefes ve ses uyumuna dikkat eder.			
TOPLAM				

Not: Değerlendirme formunun sonunda iki kez "bazen" ya da bir kez "hiçbir zaman" seçeneğini işaretlediyseniz arkadaşınızın bu nitelikleri tekrar kazanması için ona önerilerde bulunabilirsiniz.

GRUP DEĞERLENDİRME FORMU

YÖNERGE: Bu form, arkadaşlarınızı değerlendirmeniz amacıyla hazırlanmıştır. Arkadaşlarınızın/grubunuzun çalışmalarını en doğru şekilde yansıtan seçeneğe (✓) işareti koyarak belirtiniz.

Etkinlik Adı :

Etkinliği Dolduran

Öğrencinin Adı-Soyadı :

Arkadaşlarının Adı-Soyadı :

Öğrenci Numaraları :

Sınıfı :

Tarih :

Sıra No	ÖLÇÜTLER	Her zaman	Bazen	Hiçbir zaman
1	Arkadaşlarım, etkinlikten önce gerekli egzersizleri yapar.			
2	Arkadaşlarım, sahneye çıkarken kurallara uyar.			
3	Arkadaşlarım, diğer arkadaşlarla ve şefle uyumlu çalışmaya dikkat eder.			
4	Arkadaşlarım, armoniye önem verir.			
5	Arkadaşlarım, etkinliği gerçekleştirirken fiziksel duruşlarına dikkat eder.			
6	Arkadaşlarım, etkinliği gerçekleştirirken disipline önem verir.			
7	Arkadaşlarım, nefes ve ses uyumuna dikkat eder.			
8	Arkadaşlarım, performansa ve ruh sağlıklarına özen gösterir.			
9	Arkadaşlarım, etkinlik genelinde rollerini iyi oynar.			
10	Arkadaşlarım, selamlamaya ve sahnedeki çıkışlarına dikkat eder.			
TOPLAM				

Not: Değerlendirme formunun sonunda iki kez "bazen" ya da bir kez "hiçbir zaman" seçeneğini işaretlediyseniz arkadaşlarınızın bu nitelikleri tekrar kazanması için onlara önerilerde bulunabilirsiniz.

TERİMLER SÖZLÜĞÜ

A

- akort düzeni** Sesleri bir düzene sokmak. Çellonun akort sistemi beşli akort sisteminde olup inceden kalına doğru "la-re-sol-do" şeklindedir.
- anahtar** Porte başına konulan ve notaları adlandırmaya yarayan işaret. Müzikte kullanılan üç temel anahtar vardır: 1. Sol anahtar (ince sesler), 2. Do anahtar (orta sesler), 3. Fa anahtar (kalın sesler). Çelloda fa anahtar kullanılmaktadır.
- arpej** İtalyanca Arpeggiare = Arp çalmak'tan. Sesleri kırk akorlar halinde art arda, serpiştirerek çıkartmak.

B

- basso continuo** (ita.) Sürekli bas. Genellikle Barok müzikte toplu çalışta viyolonsel, viola da gamba, fagot, bas lavta, org ve klavisen gibi pes sesleri çıkarabilen çalgıların eşlikte eserin süresi boyunca tonaliteyi desteklemek için çaldığı bas partisi.
- buselik** 1. Türk müziğinde bir basit makam. Buselik beşlisine kürdi dörtlü veya hicaz dörtlü eklenmesiyle oluşur. 2. Türk müziğinde si sesine verilen isim.

Ç

- çargâh** 1. Türk müziğinde bir basit makam. Çargah beşlisine çargah dörtlünün eklenmesiyle oluşur. 2. Türk müziğinde do sesine verilen isim.
- çellonun telleri** İnceden kalına doğru 1. tel "la", 2. tel "re", 3. tel "sol" ve 4. tel "do" dur.

D

- detaçe** Yaylı çalgılarda notaları ayrı yaylarda seslendirmek.
- do majör:** Do dizisi üzerine kurulan majör dizi. İki tam bir yarım üç tam bir yarım aralıktan oluşur. Herhangi bir değiştirici işaret almaz.

F

- fa majör** Fa dizisi üzerine kurulan majör dizi. İki tam bir yarım üç tam bir yarım aralıktan oluşur. Si bemol alır.

K

- kürdi** 1. Türk müziğinde bir basit makam. Kürdi dörtlüsüne buselik beşlisinin eklenmesiyle oluşur. 2. Türk müziğinde si beş komalık bemole verilen isim.

L

- la minör** La dizisi üzerine kurulan minör dizi. Do majörün ilgili minörüdür. Bir tam bir yarım iki tam bir yarım iki tam aralıktan oluşmaktadır. Herhangi bir ses değiştirici işaret almaz.
- legato** Bağlı çalış. Bir yayda birden fazla nota çalmaktır.

M

mi minör

Mi dizisi üzerine kurulan minör dizidir. Bir tam bir yarım iki tam bir yarım iki tam aralıktan oluşmaktadır. Sol majörün ilgili minörüdür. Fa diyez alır.

O

oda müziği

Küçük bir ses müziği topluluğu ya da çalgı topluluğu için bestelenen veya bu topluluklar tarafından seslendirilen müzik.

P

pozisyon

Konum. Telli çalgılarda sol elin tuşe üzerinde kullanılış alanı.

R

rast

1. Türk müziğinde bir basit makam. Yerinde rast beşliye rast dörtlünün eklenmesiyle oluşur. 2. Türk müziğinde orta sol sesine verilen isimdir.

re minör

Re dizisi üzerine kurulan minör dizidir. Bir tam bir yarım iki tam bir yarım iki tam aralıktan oluşmaktadır. Fa majörün ilgili minörüdür. Si bemol alır.

S

sol majör

Sol dizisi üzerine kurulan majör dizi. İki tam bir yarım üç tam bir yarım aralıktan oluşur. Fa diyez alır.

süit

Aynı tonda fakat farklı ritimlerde yazılmış olan bale müziklerine verilen isim.

KAYNAKLAR

- ABBİATE, L.** *Nouvelle Méthode de Violoncelle*, Enoch&Sons, London.
- AKAN, E.** *Tanburi Cemil Bey*, İzmir, 1992.
- AKSOY, B.** *Avrupalı Gezinlerin Gözüyle OSMANLILARDA MUSİKİ*, Ayhan Matbaası İstanbul,1994.
- AKTÜZE, İ.** *Müziği Anlamak-Ansiklopedik Müzik Sözlüğü*, Pan yayıncılık, İstanbul, 2004.
- ARABOĞLU, T.** *Viyolonselde Yay Tutuş Tekniği ve Temel Yay Teknikleri: Legato, Detashe, Staccato ve Spiccato'nun İncelenmesi*, Yayınlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi, Edirne, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011.
- COLES, J.** *A New Tune A Day For Cello Book 1*, Boston Music Company, London, 2005.
- ÇALIŞIR, F.** *Müzik Dili Sözlüğü*, Genişletilmiş İkinci Baskı, Anka, Ankara, 1999.
- DEMİRCİ, B.** *Violonsel için Türk Müziği Dizileri*, Pegem Akademi, Ankara, 2013.
- DOTZAUER, F.** *Violoncello Method Volume 1*, Carl Fischer.
- DOTZAUER, F.** *Violoncell-Schule, Methode de Violoncelle, Band 1*, Henry Litolf's Verlag, Braunschweig.
- DOTZAUER, F.** *Exercices for Violoncello, Book 1* G.SCHIRMER,Inc., Hal.Leonard ,Corporation.
- FISCHER, C.** *Tutors Methot for the Violoncello (New and Revised Edition Celebrated)*, 6 Fourth Ave, New York,1891.
- KOCABAŞ, E.** ve Sema TÜRK, *Müzik ve Zihnin Gizemleri*, Altın Kitaplar, İstanbul, 2013.
- KÖSEMİHAL, M. R.** *Türkiye Avrupa Musiki Münasebetleri*, Numune Matbaası, İstanbul, 1939.
- LEE, S.** *First Step In Violoncello Playing (op.101)*, Stainer&Bell Ltd, London.
- MİEDLAR, M.** *Szkola na Wiolonczele, Czesc 1 Szkota*, Polskie Wydawnictwo Muzyczne.
- ÖNDER, O.** *Zeybek Müziklerinin Viyolonsel Eğitiminde Kullanılabilirliği*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Bursa, Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2012.
- ÖZGÜR, Ü.** ve Salih AYDOĞAN, *Gelenekten Geleceğe Makamsal Türk Müziği*, Arkadaş, Ankara, 2015.
- SAY, A.** *Müzik Sözlüğü*, Müzik Ansiklopedisi, Ankara, 2002.
- SAY, A.** *Müzik Ansiklopedisi*, Müzik Ansiklopedisi, Ankara, 1996.
- SCHRÖDER Carl.** *Violoncello Method, Edited by W.F.Ambrosio, Three Parts*, Carl Fisher, Inc., Los Angeles, Cooper Square, Newyork 3,
- SÖZER, V.** *Müzik Ansiklopedik Sözlük, Geliştirilmiş Dördüncü Basım*, İstanbul, 1996.
- SUZUKİ,** *Cello School , Cello Part Volume 1, Revised Edition, Suzuki Method International*, Warner Bros Publications, Milano, 2003.
- SUZUKİ,** *Cello School , Cello Part Volume 2, Revised Edition, Suzuki Method International*, Stampato in İtalia, 2002.
- TUTU, B. S.** *Türk Müziğinde Viyolonsel Eğitimi*, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2001.
- TÜRKMEN, U.** *Müzik Eğitmcileri ve Müzikseverler için Gelincik Tarlası, Genişletilmiş İkinci Basım*. Sözkese Matbaacılık, Ankara, 2012.
- WATTS, C.** *Cello Method by Christine Watts*, Mel Bay. U.S.A.1998.
- WERNER J.** *Praktische Violoncell Schule, Standard Violoncello-Method*, Hamburg: New revised Edition by Adolf Steiner, Band 1, Musikverland Hans Sikorski.

GENEL AĞ ADRESLERİ

TDK, <http://www.tdk.gov.tr>.

GÖRSEL KAYNAKÇA

- Sayfa 14,** Görsel 1: <https://www.dreamstime.com/> ID 68399445, Erişim Tarihi: 14.11.2016
Görsel 3: www.metmuseum.org/press/news/2015/amati-king-cello, Erişim Tarihi; 15.11.2016
- Sayfa 9,** Görsel: <http://www.boccherini.it/index.php?id=7>, Erişim Tarihi: 16.11.2016,
Görsel tasarım tarafından düzenlenmiştir.
- Sayfa 10,** <http://muhendislik.aku.edu.tr/2016/12/29/tanburi-cemil-bey-kulliyati-album-tanitim-konseri/>,
Erişim Tarihi: 19.01.2017, Görsel tasarım tarafından düzenlenmiştir.
- Sayfa 53,** <http://blog.iae.org.tr/index.php/sergiler/yeni-insan-adnan-saygun/>
- Fotoğraflar ve diğer görseller,** kitabın grafik tasarım uzmanları tarafından hazırlanmıştır.